

Univerzita Karlova
Husitská teologická fakulta

Bakalářská práce

**PRÁCE S PROBLÉMOVÝM TŘÍDNÍM
KOLEKTIVEM**

The work with the problematic class team

Vedoucí práce: Mgr. Jana Poláčková

Autorka práce: Eva Sladká, DiS.

Anotace

Bakalářská práce s názvem Práce s problémovým třídním kolektivem se zabývá speciálně pedagogickou intervencí v problémových třídních kolektivech. Vychází nejen z odborné literatury, ale i z poznatků z práce s problémovými dětmi.

Teoretická část vysvětluje pojmy jako je intervence, speciálně pedagogická intervence. Dále je charakterizován pojem školní třída, vývoje fáze školní skupiny, skupinová dynamika. V dalších kapitolách je charakterizován problémový třídní kolektiv, sociálně patologické jevy a prevence, která těmto jevům pomáhá předcházet. Záměrem je vysvětlení těchto témat v souvislosti práce s problémovým třídním kolektivem. Další samostatnou kapitolou je Šikana. Tato kapitola je do teoretické části zařazena proto, že šikana je často zastoupena v problémových třídních kolektivech a vyskytla se i ve třídě se kterou jsme pracovali. V závěru teoretické části je pozornost zaměřena na pedagogicko-psychologické poradny, objasnění jejich práce a vysvětlení jednotlivých primárně preventivních programů, se kterými pracují.

Praktická část si klade za cíl popis průběhu programu podle dané metodiky programu Bezva třída a ověření efektivity programu pomocí standardizovaných sociometrických dotazníků. Jejím úkolem je zjistit, zda se v praxi dá pracovat podle předem dané metodiky a zda dochází po realizaci ke změně ve vztazích v třídním kolektivu.

Klíčová slova

Intervence, problémový třídní kolektiv, skupinová dynamika, prevence, šikana, pedagogicko-psychologické poradny

Annotation

This baccalaureate work called The work with the problematic class team is concerned with special educational intervention in problematic class teams. It is based not only on specialized literature but also on the knowledge of work with problematic pupils.

Key concepts like intervention and special educational intervention are explained in the theoretical part. Following key concepts like class at school, the progress of school groups, the dynamics of group are characterized. The problematical class team, social pathological effects and prevention which helps to prevent these effects are described in the following chapters. The intention is explained these topics in connection with work with problematic class team. Next separated chapter is bullying. This chapter is put into theoretical part because of bullying is very often represented in problematical class teams and it was presented in the class where we worked. In conclusion of theoretical part, the attention is focused on pedagogical – psychological centre, clarification of their work and explanation of particular preventive programmes which they work with.

The aim of practical part is description of process of programme according to methodology of programme Great class and verification of effectiveness of programme by using standard sociometric questionnaire. Its task is found out if it is possible to work with methodology done in advance and if there are some changes in relationships in class team after using it.

Keywords

intervention, problematic class team, the dynamics of group, prevention, bullying, pedagogical – psychological center

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.

V Praze, 9.4.2012

.....
Eva Sladká

Poděkování

Děkuji Mgr. Janě Poláčkové za odborné vedení bakalářské práce a Mgr. Ivě Nechutné za přínosné konzultace.

Obsah

Obsah	6
Úvod.....	8
I. TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 Obecné vymezení pojmu intervence.....	11
1.1 Speciálně pedagogická intervence	11
2 Školní třída jako sociální útvar	13
2.1 Skupinová dynamika jako nástroj speciálně pedagogické intervence	14
2.2 Vývoj školní třídy, jako sociální skupiny v jednotlivých fázích	16
2.3 Komunikace a její účel při práci s třídním kolektivem.....	17
3 Problémový třídní kolektiv	19
3.1 Sociálně patologické jevy vyskytující se ve třídním kolektivu	20
4 Šikana.....	22
4.1 Prevence šikany	23
5 Obecné vymezení pojmu prevence	24
5.1 Druhy prevence	24
5.2 Primární prevence	25
6 Pedagogicko-psychologické poradny	29
6.1 Služby poskytované Pedagogicko-psychologickými poradnami	29
6.2 Odloučené pracoviště Domažlice	31
7 Komplexní zajištění primárně preventivních a intervenčních aktivit na MŠ, ZŠ, SŠ	33
7.1 Programy komplexního zajištění primárních a intervenčních aktivit.....	36
8 Program „Bezva třída“	39
II. PRAKTICKÁ ČÁST.....	43
9 Vymezení cílů a popis užitých metod.....	44
10 Charakteristika místa a průběhu výzkumného šetření	45
11 Charakteristika zkoumaného vzorku	46
12 Popis průběhu intervence.....	47
12.1 1. setkání se třídou	47
12.2 2. setkání se třídou	52
12.3 3. setkání se třídou	53
12.4 4. setkání se třídou	56

12.5	Zážitkový seminář.....	59
13	Prezentace dat získaných dotazníkovým šetřením.....	62
13.1	Sociogram pozitivního vlivu před realizací programu	63
13.2	Sociogram pozitivního vlivu po realizaci programu.....	64
13.3	Sociogram negativního vlivu před realizací programu.....	65
13.4	Sociogram negativního vlivu po realizaci programu.....	66
14	Zhodnocení praktické části	67
	Závěr	69
	Seznam grafických příloh	71
	Seznam literatury a dalších studijních materiálů	72
	Seznam literatury	72
	Další studijní materiály	75
	Seznam příloh	76

Úvod

K napsání bakalářské práce na téma Práce s problémovým třídním kolektivem jsem se rozhodla ze dvou důvodů. Prvním důvodem byla moje praxe v Pedagogicko– psychologické poradně Plzeň–pracoviště Domažlice, díky které jsem si mohla vyzkoušet práci s různými třídními kolektivy. Pracovala jsem s žáky na téma šikana, kouření atd. Tyto programy však byly jednorázové, bez návaznosti. Chyběla mi v nich posloupnost, zpětná vazba a systematická práce s kolektivem. Proto jsem s nadšením uvítala nabídku poradny, pracovat na dlouhodobém programu s názvem „Bezva třída“. Tento program splnil všechny moje požadavky. Se třídou se pracovalo systematicky v průběhu půl roku. Z jednotlivých setkání přicházela zpětná vazba a mohla jsem sledovat změny v chování jednotlivých žáků.

Druhým důvodem pro napsání této práce byla pozice sociálního pedagoga na školách. Přestože se v okolních státech, zvláště v Německu, jedná o běžný jev, v Čechách jeho zastoupení není velké. Pozice sociálního pedagoga zatím není v Čechách pevně ukotvena a hledá své uplatnění. Okruhy znalostí, kompetencí a dovedností jej však mohou zavést i do školy. Sociální pedagog má vlastně dvojí dimenzi – sociální a pedagogickou. Díky těmto dimenzím se umí orientovat v sociálních situacích a umí je využít v realizaci aktivit. Jak ukazuje tato bakalářská práce, jsou některé oblasti ve školách neřešeny, ale je důležité se jimi zabývat. V současné době se neustále poukazuje na problémové chování žáků ve školách. Upozorňuje se na nejrůznější sociálně patologické jevy, jako je například šikana, agresivita, záškoláctví či užívání drog mezi dětmi a mladistvými. Učitelé však nemohou zastat vše. Jejich prioritou je žáky vzdělávat po stránce vědomostní. S problémovými žáky a kolektivem by mohl pracovat sociální pedagog.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části. Teoretická část z obecného hlediska vymezuje pojmy intervence, prevence, šikana, třídní kolektiv, školní klima. Protože se práce týká problémového třídního kolektivu, zaměřuji se v teoretické části také na popis práce se skupinou. Dále se věnuji popisu pedagogicko- psychologických poraden, které program pro práci s třídními kolektivem nabízí.

Praktická část je zaměřena na primárně preventivní program s názvem „Bezva třída“. Metodika tohoto programu je popsána v teoretické části. Praktická část se zabývá popisem průběhu programu. Je zde použita metoda pozorování, individuálních rozhovorů a standardizovaného dotazníkového šetření.

Důvodem napsání této práce je možná i snaha naznačit odlišný přístup ke změně školy a řešení problémů v ní. Důležitým aspektem je zaměření se na oblasti, které zůstávají neřešeny. Domnívám se, že pozice sociálního pedagoga na školách by mohla mnohé problémy pomoc vyřešit.

I. Teoretická část

1 Obecné vymezení pojmu intervence

Cílem první kapitoly je objasnit pojem intervence, vysvětlit jeho podstatu a cíl. V odborné literatuře je možné se setkat s různými definicemi tohoto pojmu.

D. Vodáčková chápe intervenci jako odbornou metodu práce s jedincem v situaci, kterou jedinec vnímá jako nepříznivou. Autorka vidí její účel v pomoci strukturování a zpřehlednění klientovo prožívání. Dále se intervence dle Vodáčkové soustředí na zastavení ohrožujících tendencí avšak jen na ty prvky, které bezprostředně souvisí s tíživou situací.¹

P. Hartl a H. Hartlová mají na intervenci podobný pohled. Vymezují intervenci jako předem promyšlený zásah, který je cílený a je zaměřený na zmírnění tíživé situace.² V jejich pojetí se tedy jedná o plánovaný zákrok, jehož cílem je pomoci jedinci v náročné životní situaci.

Další, kdo se zabýval intervencí je i S. Hermochová, která pod termínem „intervenující“ vnímá skutečnost, že „*použitím určitých technik něco – často záměrně – ovlivňujeme*“.³ Autorka, stejně jako ostatní chápe intervenci jako cílené, vědomé působení v problémové situaci.

Ze všech těchto definic je patrné, že intervence je předem plánovaný, z vnějšku vedený zásah do určitého procesu. Jejím cílem je zmírnit dopady určité situace na osobnost jedince.

V odborné literatuře je možné se setkat s vymezením různých druhů intervence), např. krizová intervence.⁴ Z hlediska oblasti působení je to např. rozvojová, logopedická, humanitární aj.

Tato bakalářská práce se zabývá zvláště speciálně pedagogickou intervencí.

1.1 Speciálně pedagogická intervence

Jak bylo v úvodní kapitole řečeno, intervence je promyšlený, předem připravený zásah do situace, která je pro jedince tíživá nebo náročná. Speciálně pedagogická intervence je

---

¹ VODÁČKOVÁ, Daniela a kol. *Krizová intervence*

² HARTL, Pavel; HARTLOVÁ, Helena. *Psychologický slovník*

³ HERMOCHOVÁ, Soňa. *Skupinová dynamika ve školní třídě. str.21*

⁴ VODÁČKOVÁ, Daniela a kol. *Krizová intervence*

specifická v tom, že zasahuje do oblastí, kterými se zabývá speciální pedagogika jako vědní obor.

Rozsah služeb speciálně pedagogické intervence upravuje vyhláška 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních. Zde je přesně vymezen rozsah služeb, mezi které například patří individuální práce s dětmi, individuální a skupinová reedukace, poradenská intervence a další. Dále vyhláška vymezuje druhy činnosti důležité pro práci s třídním kolektivem. Jedná se o práci s jednotlivými žáky základních a středních škol, kteří mají problémy s adaptací, se sociálně vztahovými a osobnostními problémy. Dále pak individuální či skupinová práce s pedagogickými pracovníky vzdělávajícími děti a žáky, kterým je poskytována individuální a skupinová diagnostická a intervenční péče, tzv. intervence ve škole pro žáky.⁵

Dle zmíněné vyhlášky může speciálně pedagogickou intervenci na školách poskytovat školní psycholog, speciální pedagog, výchovný poradce nebo školní metodik prevence. Psycholog a speciální pedagog pracují ve školách spíše výjimečně, proto často tuto službu poskytuje školní metodik prevence, který je ovšem většinou z řad učitelů a to s sebou přináší řadu problémů.⁶ Hlavní problém je dán tím, že metodik prevence je prvotně ve vztahu k danému jedinci v pozici učitele.

Hlavním úkolem speciálně pedagogické intervence je neformální ovlivnění dosavadního vztahu mezi žáky ve třídě, fungování ve vztahu k učitelům, určení si jejich postojů a životních hodnot tak, aby byly jak žáky, tak učiteli vnímány jako žádoucí.

Další kapitola bude zaměřena na vymezení pojmu školní třída, určení znaků problémového třídního kolektivu a popsání různých metod a nástrojů používaných při práci s problémovým třídním kolektivem.

---

⁵ *Metodický pokyn k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních*

⁶ KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*

2 Školní třída jako sociální útvar

Školní třída je zvláštním sociálním útvarem. Vzniká jako skupina formální a platí pro ni předem dané normy. Předepsaný je obsah činnosti učitele i žáků, ale i jejich chování.⁷

R. Braun popisuje třídní kolektiv jako sociální skupinu, která se vyznačuje hierarchií, strukturou a dynamikou. Jsou v ní děti, které jsou přibližně stejného věku, rostou a vyvíjejí se.⁸

H. Vykopalová mluví o třídním kolektivu jako o formální sociální skupině, která je tvořena na základě formálních znaků členů. Mezi ně patří např. místo bydliště, věk, schopnosti, prospěch a další. Třída je ale sladěným celkem, který se skládá z osobností žáků a ne anonymní masou, jak tomu bývá v jiných formálních skupinách.⁹

M. – T. Auger a Ch. Boucharlat vysvětlují školní třídu jako skupinu, která má formální charakter, je naprosto jedinečná a má určité vlastnosti – vlastní strukturu (velikost; uvnitř třídy existují nebo také neexistují malé skupinky), své cíle, které mají vlastní normy a hodnoty. Autorky dále tvrdí, že jedinci se mohou ve skupině/třídě chovat jinak, než když jsou sami. Skupina může mít schopnost ovlivnit jednání jednotlivce a ustanovit určitý, pro danou skupinu typický způsob chování - žák se tedy může chovat podle norem skupiny, protože si přeje, aby ho ostatní přijali a uznávali. Potřeba náležet ke skupině vrstevníků je prvořadá a to zvláště v období dospívání.¹⁰

H. Vykopalová dále uvádí, že třídní kolektiv má určitou vnitřní strukturu, kterou se podobá skupině neformální. Vznikají zde neformální vztahy, které jsou dobrovolné na základě společných zájmů, práce a sympatií mezi jednotlivými členy. Tyto sympatie nebo i antipatie a další aspekty, jako je například materiální prostředí, či fyzikální prostředí třídy, můžeme shrnout do „sociálního klimatu třídy.“¹¹

Sociálním klimatem se podrobně zabývá ve své publikaci J. Lašek, který uvádí, že: „*Sociální klima, které učitel a žáci společně vytvářejí, se projevuje v mnoha rovinách:*

---

⁷ SOUČEK, Jan; HOLUBÁŘ, Zdeněk. *Sociální psychologie*

⁸ BRAUN, 2008 [online]

⁹ VYKOPALOVÁ, Hana. *Sociální klima školní třídy a možnosti jejího ovlivňování*

¹⁰ AUGER, Marie-Therese; BOUCHARLAT, Christiane. *Učitel a problémový žák*

¹¹ VYKOPALOVÁ, Hana. *Sociální klima školní třídy a možnosti jejího ovlivňování*

*motivační, výkonové, emocionální, mravní, sociální apod. Klima ovlivňuje efektivitu žákova učení a učitelova vyučování, rozvoj jednotlivců, vývoj třídy jako celku“.*¹²

Jak už prokázal A. Mayo svými výzkumy v roce 1924, je skupina významnou silou ve vývoji jedince a také je faktorem, který ovlivňuje jeho výkon.¹³

Každá třída je sociální skupinou, která má svoji dynamiku a určitým způsobem se vyvíjí. V odborné literatuře je tento vývoj definován určitými fázemi. Pokud chceme mít připravenou dobrou intervenci, je důležité znát hierarchii a historii třídy. Dále je dobré si uvědomit, ve které konkrétní fázi se třída nachází.¹⁴

Chceme-li „přestovat vztahy“, musíme se zabývat řadou jevů - hodnotami, rozhodováním, zvláště pak komunikací a různými formami lidského chování a jednání s využitím práce s tzv. dynamikou školní třídy jako sociální skupiny.¹⁵

2.1 Skupinová dynamika jako nástroj speciálně pedagogické intervence

Skupinová dynamika je termín, který užil K. Lewin nejen pro vědeckou analýzu procesů, které probíhají ve skupinách, ale i k označení technik, které se mohou stát nástroji intervence do skupin.¹⁶

Důležitostí vzájemných vztahů ve skupině se zabýval ve svém výzkumu zakladatel sociometrie J. Moreno. Z jeho poznatků je patrné, že práce se skupinou a ovlivňování její dynamiky je významným nástrojem při ovlivňování jak dětí, tak i prostředí školy.¹⁷

Termín „skupinová dynamika“ můžeme chápat v několika významech:

- jako nástroj, který ovlivňuje vztahy ve skupině, její cíle atd.
- jako oblast, která se zabývá vědeckým zkoumáním.

Díky obou těmto rovinám se rozšířily poznatky o podstatách malých sociálních skupin, o vývoji skupin, vztazích mezi členy ve skupinách i o vztazích mezi jednotlivci a

---

¹² LAŠEK, Jan. Sociálně psychologické klima školních tříd a školy. s. 36

¹³ HERMOCHOVÁ, Soňa. *Skupinová dynamika ve školní třídě.*

¹⁴ BRAUN, 2011 [online]

¹⁵ HERMOCHOVÁ, Soňa. *Skupinová dynamika ve školní třídě.*

¹⁶ HERMOCHOVÁ, Soňa. *Skupinová dynamika ve školní třídě.*

¹⁷ HERMOCHOVÁ, Soňa. *Skupinová dynamika ve školní třídě.*

skupinou. V této oblasti je také důležité zaměřit se na vznik a vývoj norem ve skupině, rolí a hodnot jednotlivých členů skupiny a komunikace mezi nimi. Jelikož je skupinová dynamika velmi využívána jako metoda ovlivňování skupin, vznikají stále nové metody a techniky, které označujeme jako „sebezkušenostní“. Jedná se o různé pohybové aktivity, interakční aktivity, hry, které využívají např. sociometrie, brainstormingu atd.¹⁸

Všechny tyto metody nám pomáhají zviditelnit skupinové vztahy, procesy, které nám umožní uvědomění a vytvoření prostředí, díky kterému můžeme do tohoto procesu zasáhnout, intervenovat jak ve prospěch postavení jednotlivců, ale i výkonu celých skupin ve kterém je umožněno do těchto procesů zasahovat.¹⁹

Podle S. Hermochové, která se věnovala jak teoretické části, tak i praktickému využití metod skupinové dynamiky, můžeme odvodit dva cíle:

- změny v chování
- změny pohledu na sebe sama.

V celkové atmosféře skupiny může dojít ke změně pouze tehdy, pokud dojde ke změně chování alespoň u jednoho člena dané skupiny.²⁰

Smyslem programů, které pracují s vnímáním skupinové dynamiky, je podle S. Hermochové důležité, aby se při všech aktivitách vycházelo z analýz událostí, které v dané skupině probíhaly – zásada nyní a zde. Pracovník má předem připravený program, který by ale měl být otevřen všem aktuálním změnám, v souvislosti s tím, co se ve skupině děje a co chtějí členové skupiny řešit. Každý člen skupiny si určí, co by chtěl změnit na svém jednání, případně v čem by se chtěl zdokonalit. Při otevřenosti programu se zvyšuje iniciativa účastníků díky tomu, že se členové na vývoji skupiny podílí a pomáhají určovat další směřování skupiny. Předpokladem celého programu je, že zkušenosti a reakce získané při jednotlivých cvičeních budou převedeny do reálného života.²¹

---

¹⁸ HERMOCHOVÁ, Soňa. *Skupinová dynamika ve školní třídě*.

¹⁹ HERMOCHOVÁ, Soňa. *Skupinová dynamika ve školní třídě*.

²⁰ HERMOCHOVÁ, Soňa. *Skupinová dynamika ve školní třídě*.

²¹ HERMOCHOVÁ, Soňa. *Skupinová dynamika ve školní třídě*.

2.2 Vývoj školní třídy, jako sociální skupiny v jednotlivých fázích

Práce ve skupině je vždy jedinečná, protože proces, kterým skupina prochází, se nikdy neopakuje identicky. Má ale své zákonitosti, které jsou u všech skupin téměř shodné. Mohou ale těmito procesy procházet různě rychle a různou intenzitou.²²

Školní třída prochází ve svém vývoji podle pojetí H. Belze a M. Siegrista pěti základními fázemi.²³

První fáze je autory označována jako první kontakt, orientace, příchod. V tomto období se objevuje nejistota členů, zachování odstupů a ochrany, hledání platných norem, projevy navyklých způsobů chování.

Druhou fází popisují autoři jako boj o moc a kvašení. V této fázi se členové stávají osobnějšími, získávají vliv na dění ve skupině, snaží se nalézt vlastní pozici, mohou kritizovat ostatní, vytvářejí se podskupiny.

Do třetí fáze s názvem důvěrnost a intimita autoři zahrnují otevřenou komunikaci mezi členy, výměnu nápadů, názorů, zintenzivnění spolupráce, ujasňování si svých potřeb, akceptování druhých, pomalu se vytvářející pocit sounáležitosti.

Ve čtvrté fázi, která je autory označována jako diferenciací jednání, je skupina práce schopná, objevuje se silná soudržnost skupiny. Jednotlivec se identifikuje se skupinou, vzniká pocit sounáležitosti. Členové skupiny akceptují odlišnosti druhých.

Poslední fáze tzv. rozdělení a rozpuštění, rozchod, je typická novým neklidem ve skupině, vynořováním dřívějších zážitků skupiny, snahou vyhnout se rozchodu, připuštěním bolesti z rozchodu skupiny.

Pochopením jednotlivých fází a uvědoměním si, ve které fázi se skupina nachází, může výraznou měrou přispět k intervenčnímu cíli.

Jedním z dalších faktorů, který může ovlivnit práci ve skupině je komunikace mezi zúčastněnými.

---

²² BELTZ, Horst; SIEGRIST, Marco. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení*

²³ BELTZ, Horst; SIEGRIST, Marco. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení*

2.3 Komunikace a její účel při práci s třídním kolektivem

Téma komunikace je do práce zařazeno z toho důvodu, že je v intervenci jedním z důležitých nástrojů, který může ovlivnit vývoj a utváření skupiny, protože dle Z. Vybírala „komunikace posiluje nebo tlumí emoce a formuje postoje. Dokáže popudit, provokovat, iniciovat – i uchlácholit a zbrzdit druhého v jeho odhodlání. Dokáže přesvědčit o pravdě i věrohodně šířit lež“.²⁴

„Smyslem každé komunikace je dorozumět se a popřípadě pozměnit svůj vnitřní kontext v mysli, ve vědomí i nevědomí. Obohatit ho o pocit sounáležitosti, vnést do něj novou informaci. Informace, které přijímáme, informují nejen nás, ale doslova v nás. Informují - to jest tvarují, přetvářejí, mnohdy rozšiřují či zcela přeformátovávají naše poznatky, postoje a emoce“.²⁵ Nikdy by nás ale neměli informovat tak, že zničí naši vlastní strukturu, ale tak, abychom dokázali zdravě filtrovat cizí myšlenky. Znamená to nenechat se příliš ovlivňovat, být předem zaujatý nebo nekomunikovat vůbec.

Předmětem práce není rozebírat komunikaci v celém svém rozsahu. V kapitole jsou uvedeny základní pojmy a způsob, jak by měla probíhat tzv. „zdravá komunikace“. Každý člověk, který pracuje s lidmi a především s dětmi a dospívajícími, by se měl o komunikaci více zajímat. Vhodná komunikace se totiž může pozitivně odrazit i na práci se školní skupinou.

Pokud mluvíme o zdravé komunikaci, hovoříme o komunikaci funkční nebo také kvalitní, která neobsahuje agresivní promluvy, lhaní, simulace aj.²⁶

Jak uvádí Z. Vybíral „Kvalitní komunikace spoluvytváří kvalitu našeho života a asi málokdo by prohlásil, že má pocit spokojeného života a že žije zdravě, jestliže nemá možnost kvalitní komunikace“.²⁷

Autor dále uvádí, že pokud je člověk nezdravé komunikaci vystaven nepřetržitě, po delší dobu, odráží se to v jeho mysli. Nezdravá komunikace ovlivňuje řadu procesů, které mohou narušit charakter.²⁸

---

²⁴ VYBÍRAL, Zbyněk. Psychologie lidské komunikace. s. 11

²⁵ VYBÍRAL, Zbyněk. Psychologie lidské komunikace. s. 13

²⁶ VYBÍRAL, Zbyněk. Psychologie lidské komunikace.

²⁷ VYBÍRAL, Zbyněk. Psychologie lidské komunikace. s. 213

²⁸ VYBÍRAL, Zbyněk. Psychologie lidské komunikace.

Vysvětluje, že zdravou komunikaci považují psychologové a psychiatři za prvořadě důležitou podmínku osobnostního optima. Přednost dostává i před sociálními a ekonomickými aspekty lidské existence.

Zdravá komunikace se podle Z. Vybírala vyznačuje následujícími charakteristikami:²⁹

- bezprostřednost reakce
- kognitivní přizpůsobování
- zájem o druhého
- reciprocita
- humor
- třikrát ne
- podpora vývoje a flexibility
- konzistence interakcí
- pozitivní komunikace.

Dovednosti zdravě komunikujícího jedince a zvláště každého dobrého pedagoga, speciálního pedagoga, terapeuta, prostředníka i vyjednavatele by se měly vyznačovat určitými rysy. Z. Vybíral je popsal takto:

- pozitivně vidí sám sebe, věří si
- dokáže být, vždy podle dané situace, jak empatický, tak neústupný, umí být vstřícný i odměřený
- není rivalizující typ, což nevyklučuje náročnost kladenou na sebe
- umí pracovat na tvorbě kompromisu, ustoupí-li, neobviňuje
- hodnotí teprve tehdy, až si vyslechne celou informaci (umí pozorně naslouchat)
- je otevřený změnám a rozmanitosti nástrojů
- nediskvalifikuje ani ve vztahové, ani ve věcné rovině
- umí komunikaci řídit, regulovat její směr a strukturovat ji
- umí neutralizovat konflikty, kolize a napětí nebo jich tvořivě využít
- nezamlouvá, neodbíhá, nemlží, sám se umí uměřeně odhalit.

---

²⁹ VYBÍRAL, Zbyněk. Psychologie lidské komunikace.

3 Problémový třídní kolektiv

Za rizikovou či problémovou třídu považují M. – T. Auger a Ch. Boucharlat takovou třídu, kde žáci nahlas vykřikují, baví se mezi sebou, dělají rámus, jsou neklidní a neposlouchají, odmítají vypracovat zadané úkoly, dávají najevo nezájem o výuku a nejsou ochotni spolupracovat.³⁰

R. Braun popisuje problémový kolektiv jako skupinu, kde je přítomen některý z těchto bodů:³¹

- rebelství
- ztráta koheze
- posun hodnot.

Jako rizikový kolektiv označujeme většinou ten, kde se vyskytnou žáci, kteří změní ráz kolektivu. Dle Brauna můžeme vyzdvihnout několik typů žáků:³²

- agresor – bývá původcem šikany
- outsider – často odmítaný žák
- nově příchozí žák – důležité zapojení do třídního kolektivu
- propadlý žák – kompenzace pocitů méněcennosti
- psychiatrický pacient – např. schizoidní vývoj či žáci s lehkou mozkovou dysfunkcí
- talentovaný žák – často je sociálně handicapovaný, měl by naplňovat svůj potenciál
- „šedivé“ dítě – děti mu neprojevují náklonnost, ale ani ho nešikají
- výrazně maladaptovaný – jedinec ohrožený sociálně patologickými jevy
- integrovaný žák – dítě se specifickými výukovými potřebami; školní psycholog by měl pracovat na osobnostním rozvoji žáka
- žák s jinou referenční skupinou, tzv. „stoupenec“ – velmi rizikový žák, který žije v přesvědčení, že bude sloužit velké ideologii
- žák jiného etnika či sociokulturního prostředí – častá oběť xenofobních ataků.

---

³⁰ AUGER, Marie-Therese; BOUCHARLAT, Christiane. *Učitel a problémový žák*

³¹ BRAUN, 2011 [online]

³² BRAUN, 2011 [online]

Můžeme se sekat i s dalšími charakteristikami dětí. Například v příručce Sociometrického-ratingového dotazníku V. Hrabala³³, například:

- opomenuté děti
- odmítnuté děti
- izolované děti
- antihvězdy.

Z výše uvedeného je patrné, že rizikový třídní kolektiv tvoří jednotlivý žáci, kteří se vyznačují různou charakteristikou. U tohoto kolektivu je vidět, že si žáci nerozumí, hádají se, nespolupracují s učiteli, nerespektují je atd.³⁴

3.1 Sociálně patologické jevy vyskytující se ve třídním kolektivu

Při práci s problémovou třídou je důležité určit, které nežádoucí či patologické jevy se mohou ve třídě vyskytnout.

Sociálně patologické jevy jsou jevy přímo ohrožující společnost nebo jednotlivce. Jedná se o nemorální, nezdravé a nežádoucí společenské jevy, které jsou negativně sankciované.³⁵

V rámci vzdělávacího procesu se mezi sociálně patologické jevy řadí drogové závislosti, alkoholismus, vandalismus, rizikové sexuální chování, patologické hráčství, projevy rasismu, xenofobie, krádeže, záškoláctví, šikana a další.³⁶

Drogové závislosti, alkoholismus a jiné závislosti, jsou podle M. Vágnerové spojené s životním stylem. Patologické hráčství vymezuje jako návykové a impulzivní poruchy.³⁷

Ondráček ve své publikaci mluví o tom, že krádeže bývají většinou spojeny neposlušností, lhaní, násilnictvím, či jiným problémovým chováním. Přivlastnění něčeho, co

---

³³ SLAVÍKOVÁ, Ivana; HOMOLOVÁ, Kateřina; DOLEŽEL, Pavel. Sociometrický-ratingový dotazník V. Hrabala

³⁴ AUGER, Marie-Therese; BOUCHARLAT, Christiane. *Učitel a problémový žák*

³⁵ BARTLOVÁ, Sylva. *Sociální patologie*

³⁶ *Metodický pokyn k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školních zařízeních*

³⁷ VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychologie problémového dítěte školního věku*

člověku nepatří, je významným přestupkem proti vžitým pravidlům soužití třídního kolektivu.³⁸

Záškoláctvím se zabývají například M. – T. Auger a Ch. Boucharlat, kteří popisují záškoláctví podle P. Rajnarda. Ten používá termín skryté záškoláctví, kdy žák je znuděný, apatický, neprojevuje zájem o vyučování.³⁹

P. Řepová, popisuje záškoláctví jako „*útek ze školní výuky nebo nedostavení se do školy bez patřičné omluvy. Objevuje se v individuální i skupinové formě*“⁴⁰. Záškoláctví lze podle autorky definovat i jako určitý soubor obranného chování únikového charakteru s cílem vyhnout se nepříjemné zátěži, kterou může zastupovat škola.

Šikana je další z patologických jevů. M. Vágnerová ji definuje jako „*násilně ponižující chování jednotlivce nebo skupiny vůči slabšímu jedinci, který nemůže ze situace uniknout a není schopen se účinně bránit*“⁴¹.

Šikana se vyvíjí v několika stádiích, z nichž prvním stádiem je stádium ostrakizmu. A. Hudcová v publikaci od B. Krause a J. Hroncové uvádí, že k této situaci dochází, když ve skupině nepracujeme cíleně se vztahy. Autorka uvádí, že výchovný pracovník, který nezná složení skupiny a kterého nezajímá, jaké vztahy mají členové skupiny mezi sebou, nemůže zjistit, kteří členové skupiny jsou oblíbení a kteří patří mezi okrajové členy. Takový výchovný pracovník nedokáže včas odhalit problémy a začít pracovat na nápravě.⁴²

Předcházení sociálně patologickým jevům se na českých školách snaží řešit tzv. Strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti rezortu školství, mládeže a tělovýchovy a vyhláška 72/2005 Sb. Zmíněný program klade důraz na specifickou primární prevenci a problémem se zabývá spíše obecně.

V následující kapitole je podrobně rozpracována problematika šikany, jelikož šikana byla hlavním problémem v kolektivu, kterému je věnována praktická část bakalářské práce.

---

³⁸ ONDŘÍČEK, Petr. *Františku přestaň konečně zlobit, nebo...*

³⁹ AUGER, Marie-Therese; BOUCHARLAT, Christiane. *Učitel a problémový žák*

⁴⁰ ŘEPOVÁ, Petra in RENOTIEROVÁ. *Speciální pedagogika osob s poruchami chování. s. 283*

⁴¹ VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychologie problémového dítěte školního věku*

⁴² KRAUS, Blahoslav. *Sociální patologie*

4 Šikana

Šikana je jedním ze sociálně patologických jevů. Mezi tyto jevy se dále řadí záškoláctví, drogová závislost, kouření, alkoholismus, kriminalita a delikvence, vandalismus, rizikové sexuální chování, patologické hráčství, virtuální drogy, pak také projevy xenofobie, intolerance, rasismu a antisemitismu.⁴³

Na předním místě je zmíněna šikana, kterou Vágnerová definuje jako: „*Násilně ponižující chování jednotlivce nebo skupiny vůči slabšímu jedinci, který nemůže ze situace uniknout a není schopen se účinně bránit.*“⁴⁴

Šikana pochází z francouzského slova „chicane“ (týrání) a označuje psychické, tělesné či kombinované ponižování, pronásledování, jakékoliv obtěžování, jehož cílem je ublížit dotčenému jedinci. Chce ho ohrozit, zastrašit za pomoci fyzického nebo psychického násilí. U šikany jde o závažnou, agresivní poruchu chování, u kterého dochází k porušování sociálních norem a které je spojeno s násilným omezováním lidských práv.⁴⁵

Pro tento pojem je příznačná asymetrie sil, kdy mocnější zneužívá slabšího a pošlapává jeho práva. Jde o jasné asociální chování, které je buď trpěné, nebo podporované určitou skupinou. Nebezpečí spočívá zvláště v závažnosti, dlouhodobosti a nezřídka v celoživotních následcích na duševním i tělesném zdraví. Provází jí psychické trauma jedince a může se projevit úzkostí, změnou chování, strachem neurotickými projevy, záškoláctvím a zhoršením školního prospěchu. Útočníkem může být jedinec nebo celá skupina.

Šikana se může vyskytnout všude tam, kde je přítomen agresor, oběť a klima, které šikanu umožňuje a toleruje. Známe různé formy šikany (např. bossing, neboli šikana ze strany nadřízeného, mobbing, což je šikana jedince spolupracovníky nebo bulling, šikanování ve školkách a ve školách). V dnešní době se stále častěji jako důvody šikany na školách objevují peníze a sexuální motivy. Více obvyklá je šikana přímá neboli fyzický útok, napadení atd. Nepřímou formu tzn. výhrůžky pomluvy, nadávky apod. využívají především dívky. Jako novinka mezi formami šikany by se dala označit kyberšikana, což je šikana kybernetická,

---

⁴³ NEZVAL, Jiří. *Prevence sociálně patologických jevů.*

⁴⁴ VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese.* s.283

⁴⁵ ŘÍČAN, Pavel. *Agresivita a šikana mezi dětmi.*

neboli počítačová. Jedná se o druh šikany, který využívá různé elektronické prostředky, jako jsou různé sociální sítě, e-maily, mobilní telefony atd. Tento typ šikany je dostupný téměř každému. Pomocí počítače totiž dochází k smazání všech sociálních a tělesných rozdílů, takže se může agresorem stát i ten, kdo nemá tolik fyzických sil, aby se stal agresorem i v reálném světě.

Michal Kolář vidí v dnešní době jako závažný problém zejména to, že řada pedagogů je přesvědčena o tom, že něco takového jako šikana, se na jejich škole v žádném případě nevyskytuje. Maximum, co jsou ochotni připustit je fakt, že problém šikany musí občas řešit jejich kolegové na jiných školách.⁴⁶

4.1 Prevence šikany

Pro prevenci šikany platí veškeré zákony prevence jako takové, o kterých se zmiňuji již v první kapitole své absolventské práce. To znamená - předcházení patologickým jevům a důraz ve výchově na utváření mravních norem. Jsou zde důležité také správné vzorce chování jedince ve společnosti. Důležitá je také dostatečná metodická výzbroj, co nejvíc kvalifikovaných pracovníků, kteří nebudou zavírat oči a připustí si, že šikana je závažný problém, který je potřeba systematicky řešit a vyčlenit ho ze společnosti. Zásadní pro pozitivní zvrát šikany ve školství je postupné rozvíjení prevence v co největším počtu škol a pomoci krajských úřadů a ministerstva školství.⁴⁷

Já sama se domnívám, že základní prevencí šikany je otevřenost v komunikaci mezi sebou a tolerance odlišností. Rodiče a učitelé by měli u dětí kompenzovat pocity méněcennosti, aby děti neměly potřebu použít šikanu jako nástroj seberealizace.

Problematika šikany je velice rozsáhlá a mohla by jí být věnována celá bakalářská práce. Jelikož šikana není primárním cílem práce, je zde popsána jen stručná charakteristika šikany a její prevence.

Aby se sociálně patologické jevy, mezi které šikana bezesporu patří, v třídním kolektivu co nejméně vyskytovali, je důležitá prevence, kterou se budeme podrobněji zabývat v následující kapitole.

---

⁴⁶ KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování*.

⁴⁷ KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování*.

5 Obecné vymezení pojmu prevence

Cílem této kapitoly je vysvětlit pojem prevence, objasnit jeho podstatu a cíl. Dále je kapitola zaměřena na vysvětlení jednotlivých druhů prevence.

Původní význam slova „prevence“ je opatření, které je učiněno předem, včasná obrana nebo ochrana. Dle nejširšího pojetí je obsahem slova prevence:

- předcházet a zamezit rizikovým situacím
- snížit a pokud možno zastavit možnost rizikových situací
- změnit postoje a chování ve vztahu k rizikovým situacím.

Prevence a snižování vlivů negativních jevů, které mají být účinné, jsou podmíněny poznáním procesů v jejich komplexnosti a provázanosti při působení na mládež. Sledovat izolovaně působení masmédií, problematiku drog, delikvence, výchovné působení rodiny, proměnu hodnotových orientací je nepostačující. Pro cílené a efektivní působení na mládež, je třeba její utřídněné a ucelené poznání v kontextu společenského vlivu. Je důležité opírat se o vědecké výzkumy, jejich výsledky. Stále větší důraz je kladen na netradiční formy ochrany občanů před důsledky trestné činnosti- prevence delikvence a primárně preventivní programy.

5.1 Druhy prevence

Prevence se zpravidla dělí na primární, sekundární a terciární. Nyní se pokusím vysvětlit základní odlišnosti jednotlivých typů prevence.

Primární prevence znamená předcházení problémům v rizikových situacích. Zahrnuje zejména vzdělávací, výchovné, volnočasové a poradenské aktivity, které by měly být zaměřeny na nejširší veřejnost, zejména na tu část, která není narušená ani riziková, na sociální prostředí v nejširším slova smyslu, na příčiny a podmínky delikvence, na její včasné a systematické předcházení. Větší důraz je kladen na děti a dospívající, např. jak tráví volný čas, jaké mají možnosti sportovního vyžití. Těžištěm prevence u dětí je rodina, škola a nejužší společenství, ve kterém dítě vyrůstá.

Sekundární prevence přináší pomoc těm, kteří se už začali rizikově chovat, nebo skupinám osob, u kterých je zvýšená možnost výskytu nežádoucích sociálně patologických jevů. Mezi sociálně patologické jevy je řazena například šikana, gamblerství, drogová a alkoholová závislost, vandalismus...

Úkolem terciární prevence je především zmírnění nastalých škod, předcházení recidivy, zamezení návratu k rizikovému chování, resocializace patologicky narušených jedinců do původního sociálního prostředí. Do resocializace spadá např. rodinné a sociální poradenství, rekvalifikační kurzy atd.. Odborná literatura říká, že: „*Jejím cílem je udržet dosažené výsledky předchozích intervencí a rekonstrukce nefunkčního sociálního prostředí.*“⁴⁸

Následující kapitola bude věnována podrobněji primární prevenci, protože právě primární prevence a programy, které se primární prevencí zabývají, jsou základními pojmy této bakalářské práce.

5.2 Primární prevence

Primární prevence vychází z Metodického pokynu k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních. Tento metodický pokyn přesně vymezuje terminologii, doporučuje postupy školských zařízení při výskytu sociálně patologických jevů a začleňuje prevenci do školních vzdělávacích programů. Dle metodického pokynu je primární prevence zaměřena na přecházení nežádoucích jevů v chování, jako je např. šikana, záškoláctví, rasismus, vandalismus, delikvence, užívání návykových látek... Dále se má zaměřit na včasné rozpoznání problematiky týrání a zneužívání dětí, problematiky domácího násilí, poruch příjmu potravy, atd.

Primární prevence se dá rozdělit na specifickou a nespecifickou. Specifická primární prevence obsahuje programy, které se zaměřují na předcházení a omezení výskytu jednotlivých forem rizikového chování.

Metodický pokyn říká, že se jedná o:

- *všeobecnou prevenci, která je zaměřena na širší populaci, aniž by byl dříve zjišťován rozsah problému, nebo rizika,*
- *selektivní prevenci, která je zaměřena na žáky, u nichž lze předpokládat zvýšenou hrozbu rizikového chování,*

---

⁴⁸ VODIČKOVÁ, Karolína, VRTÍLKOVÁ, Kateřina, KAVALÍR, Aleš: *Katalog programů primární prevence pro Plzeň a okolí.* str. 8

- *indikovanou prevencí, která je zaměřena na jednotlivce a skupiny, u nichž byl zaznamenán vyšší výskyt rizikových faktorů v oblasti chování, problematických vztahů v rodině, ve škole nebo s vrstevníky.*⁴⁹

Nespecifickou primární prevencí se myslí veškeré aktivity, které podporují zdravý životní styl, smysluplné využití a organizace volného času, do které spadají například sportovní aktivity a další programy, které vedou k dodržování určitých pravidel a k odpovědnosti za sebe a své chování.

Také můžeme primární prevenci rozdělit na efektivní a neúčinnou. Za efektivní programy jsou považovány takové, které pomáhají rozvíjet a zkvalitnit komunikaci, které pomáhají čelit žákům sociálnímu tlaku, zvládání stresu, úzkosti atd. Za neúčinnou primární prevenci jsou považovány různé nátlaky na cílovou skupinu, zastrašování, potlačování diskuze atd.

Mezi důležité složky primární prevence patří také Minimální preventivní program, který si zpracovává každá škola a který má žáky rozvíjet ve zdravém životním stylu, zaměřuje se na jejich osobnostní a sociální rozvoj, na rozvoj sociálně komunikačních dovedností. Tento program je zpracován vždy na jeden školní rok, školním metodikem prevence, podléhá kontrole České školní inspekce, je průběžně vyhodnocován a výsledky hodnotící zprávy jsou součástí výroční zprávy školy.⁵⁰

Jejím úkolem je předcházet příčinám, které vedou k rizikovému chování, snažit se měnit společenské podmínky, které vedou k rizikovým situacím. Cíleným způsobem ovlivňuje experimentování, manipulaci a celkovou situaci ve společnosti. Pomocí primární prevence by se měly utvářet optimální podmínky pro zajištění socializace. Měla by být zaměřena zvláště na tu část populace, která je nenarušena a není riziková. Cílem primární prevence je i vzdělávání pedagogů, vychovatelů, sociálních pracovníků a jiných odborníků,

---

⁴⁹ *Metodický pokyn k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školních zařízeních*

⁵⁰ *Metodický pokyn k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školních zařízeních*

pracujících s mládeží a rizikovými skupinami. Organizace a řízení primární prevence vypadá takto:

- MŠMT vzdělává a metodicky vede krajské školské koordinátory prevence, zpracovává aktuální koncepční materiály z oblasti sociálně patologických jevů, vyčleňuje finanční prostředky na primární prevenci atd.
- Krajský úřad koordinuje jednotlivé instituce při jejich činnosti v rámci prevence, pověřuje vhodného pracovníka funkcí Krajského školského koordinátora prevence, pomáhá vytvořit podmínky pro realizaci Minimálních preventivních programů ve školách daného regionu, zřizuje pedagogicko-psychologické poradny a vymezuje jejich působnost.
- Krajský školský koordinátor prevence spolupracuje s krajským protidrogovým koordinátorem a koordinátorem prevence kriminality, monitoruje situaci ve školách z hlediska podmínek pro realizaci Minimálních preventivních programů, vede a spolupracuje s metodiky prevence v pedagogicko-psychologických poradnách při koordinaci preventivních programů škol v rámci kraje. Provádí kontrolu Minimálních preventivních programů a připravuje jejich vyhodnocení.
- Metodik prevence v pedagogicko-psychologické poradně koordinuje a metodicky podporuje Školní metodiky prevence, zajišťuje specifickou primární prevenci, udržuje kontakt se všemi institucemi, které se v oblasti prevence v kraji angažují. Stále se vzdělává v problematice prevence, pomáhá školám při řešení aktuálních problémů v rámci sociálně patologických jevů.
- Ředitel školy vytváří podmínky pro omezení výskytu sociálně patologických jevů na škole, zabezpečuje poskytování poradenských služeb ve škole, koordinuje fungování Minimálního preventivního programu a začleňuje Školní preventivní program do osnov. Jmenuje školního metodika prevence, který má k této činnosti odborné předpoklady, podporuje spolupráci školního metodika prevence a výchovného poradce, školního psychologa, třídních učitelů atd.
- Školní metodik prevence koordinuje tvorbu a kontroluje realizaci preventivních programů školy, koordinuje vzdělávání pedagogických pracovníků školy v oblasti prevence sociálně-patologických jevů, koordinuje přípravy a realizuje aktivity zaměřené na zapojování multikulturních prvků do vzdělávacího procesu a na integraci žáků/cizinců, prioritou v rámci tohoto procesu je prevence

rasismu, xenofobie a dalších jevů, které souvisí s otázkou přijímání kulturní a etnické odlišnosti.

- Třídní učitel ve vztahu k primární prevenci spolupracuje se školním metodikem prevence, pomáhá při realizaci Minimálního preventivního programu, motivuje k vytvoření vnitřních pravidel třídy, které jsou v souladu s vnitřním řádem školy, udržuje si přehled o rodinných podmínkách jednotlivých žáků třídy, o jejich osobnostních zvláštностech atd.⁵¹

Teoreticky je prevence pokládána za nejlevnější a nejúčinnější řešení, ale v praxi bývá kladen důraz nejvíce na represi, menší na léčbu a nejmenší na prevenci. Proto se v dalších kapitolách budeme věnovat pedagogicko-psychologickým poradnám, které kladou na primární prevenci velký důraz.

---

⁵¹ *Metodický pokyn k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školních zařízeních*

6 Pedagogicko-psychologické poradny

Jak bylo v předchozí kapitole řečeno, bude tato kapitola věnována vzniku pedagogicko-psychologických poraden, stručné charakteristice specifických poruch učení a syndromu deficitu pozornosti s hyperaktivitou a bez hyperaktivity.

Současný systém pedagogicko-psychologického poradenství se vyvíjí již několik desítek let. Mezi nejvýznamnější období by se dal zařadit vznik sítě pedagogicko-psychologických poraden v 70. letech minulého století a vznik nových typů poradenských zařízení po roce 1990. Mezi ty by se dala zařadit například speciálně-pedagogická centra, soukromé poradenské služby a nově vznikající neziskové organizace. Dalo by se říci, že systém pedagogicko-psychologického poradenství působí v České republice jako propracovaná síť poradenských služeb, která není určena jen dětem a mladistvým, ale i rodičům, učitelům a dalším pedagogickým pracovníkům.⁵²

„Cílem pedagogicko-psychologického poradenství je poskytovat podporu a odbornou pomoc při řešení osobních problémů žáků, zjišťování a řešení obtíží a problémů psychického a sociálního vývoje žáků v průběhu edukačního procesu, při prevenci sociálně-patologických jevů a při volbě povolání a profesionální orientaci.“⁵³

Tým odborných pracovníků pedagogicko-psychologických poraden, pracuje v rámci platné legislativy a je zaměřen zvláště na komplexní sociálně-pedagogickou, sociální a psychologickou diagnostiku. Jejím cílem je zjištění příčin poruch učení, poruch chování a dalších příčin problémů ve vývoji.⁵⁴

6.1 Služby poskytované Pedagogicko-psychologickými poradnami

Pedagogicko-psychologické poradny poskytují své služby na základě školského zákona č. 561/2004 Sb. O předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, Vyhláška č. 72/2005 Sb. O poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, dle které jsou pedagogicko-psychologické poradny

---

⁵² PIPEKOVÁ, J. a kol. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*.

⁵³ PIPEKOVÁ, J. a kol. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. str.50

⁵⁴ PIPEKOVÁ, J. a kol. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*.

řazeny do školských poradenských zařízení. Poskytují poradenské služby ve školách a školských poradenských zařízeních, dětem, studentům, jejich zákonným zástupcům, školám a školským zařízením. Standardní služby jsou poskytovány zdarma na základě žádosti zletilých žáků, nebo jejich zákonných zástupců, škol.... Každý klient poradny má právo být informován o povaze, rozsahu, závažnosti, trvání, cílech a postupech nabízených poradenských služeb, ale také o všech nevýhodách a rizicích, která mohou nastat. Dále musí být informován i o možných následcích toho, když mu poradenská služba nebude poskytnuta.

Obsah poradenských služeb by měl přispívat zejména k rozvíjení schopností, dovedností a zájmů, měl by vytvářet vhodné podmínky pro zdravý psychický, sociální a tělesný vývoj žáků. Také je obsahem práce poraden řešení výukových a výchovných problémů, sociálně patologických jevů jako je zejména šikana a jiné formy agresivního chování, zneužívání návykových látek a dalších problémů, které souvisejí se vzděláním a s motivací k překonávání problémových situací. Každé poradenské zařízení musí vytvářet vhodné podmínky a formy pro integraci žáků se zdravotním postižením, pro žáky nadané a mimořádně nadané, pro žáky, kteří jsou příslušníky národnostních nebo etnických menšin. Pomáhá volit správné cesty vzdělávání a pozdějšího profesního uplatnění, zmírňovat důsledky zdravotního postižení a provádět prevenci jeho vzniku. Také je důležité zaměřit se na rozvíjení pedagogicko-psychologických znalostí, profesních dovedností všech pedagogických pracovníků ve školách a školských zařízeních.

Pedagogicko-psychologická poradna má za úkol poskytovat služby pedagogicko-psychologického a speciálně pedagogického poradenství, pomáhá při výchově a vzdělávání žáků. Její služby jsou poskytovány ambulantně, na pracovišti poradny nebo návštěvami zaměstnanců poradny ve školách a školských zařízeních. Pedagogicko-psychologická poradna pomáhá žákům, aby byli dobře připraveni zařadit se do vzdělávacího procesu, a pomáhá předcházet jejich selhávání, spolupracuje s rodiči i školským zařízením. Vydává odborný posudek a doporučuje zákonným zástupcům zařazení do vhodné školy, třídy. Důležitá je spolupráce pracovníků poradny a zaměstnanců školy při přijímání žáků do škol. Na základě žádosti provádí poradna speciálně pedagogická a psychologická vyšetření, která pomohou zařadit žáka se zdravotním postižením do vhodné školy s upraveným vzdělávacím programem. Pokud žák se zdravotním postižením navštěvuje školu, která není uzpůsobena jeho potřebám, vypracují pracovníci pedagogicko-psychologické poradny odborná opatření, návrhy a posudky, které dle výsledků speciálně pedagogické a psychologické diagnostiky usnadní další vzdělávání. Pedagogicko-psychologická poradna také poskytuje škole

metodickou podporu. Metodik prevence zajišťuje prevenci sociálně-patologických jevů, realizuje preventivní opatření a spolupracuje se školními metodiky prevence. Dále poradna poskytuje poradenské služby žákům, u kterých se projevuje zvýšené riziko školní neúspěšnosti nebo se u nich projevují problémy v sociálním a osobnostním vývoji. Zákonným zástupcům žáků a jejich pedagogickým pracovníkům pomáhá najít takové služby, které by vedly k vyjasnění osobních perspektiv žáků.⁵⁵

Tato kapitola shrnula, jaké služby pedagogicko-psychologická poradna nabízí, jakou formou jsou poskytovány a k čemu by měl daný obsah služeb přispívat.

Následující kapitola je věnována standardní činnosti poraden, která ještě přesněji vymezuje činnost pracovníků v pedagogicko-psychologických poradnách.

6.2 Odloučené pracoviště Domažlice

Pedagogicko-psychologická poradna v Domažlicích vznikla v roce 1993. Zřizovatelem se stal Školský úřad Domažlice a poradna fungovala jako okresní do roku 2006, kdy byly okresní poradny sloučeny, a vznikla pedagogicko-psychologická poradna Plzeň. V Domažlické poradně je nabídka služeb velmi rozsáhlá. Mimo standardní péče, kam patří například předškolní prohlídka školní zralosti, psychologické vyšetření, speciálně pedagogické vyšetření, komplexní vyšetření při podezření na poruchu učení a chování, logopedická nápravná péče, speciálně pedagogická reedukace a psychotesty profesního zaměření, zde poskytují i mnoho nadstandardních služeb. Za zmínku stojí například grafomotorický program, rozvíjející programy KUPOZ a KUMOT, pro předškoláky je připraven program HYPO. Dále se zde věnují relaxačním terapiím AVS, skupinovým arteterapiím a ambulantní nápravné péči při poruchách učení.

Zvláštěností v domažlické poradně je herní klub Albert, který vznikl roku 2008. Je zaměřený hlavně na deskové hry, hlavolamy, rébusy, které rozvíjí postřeh, paměť, strategické uvažování a sociální komunikaci dětí. Dnes, dochází do klubu kolem 45 členů. Je zde i oddělení Bertík pro děti předškolního věku. Zde se mohou stejně staré děti společně se svými rodiči věnovat deskovým hrám. Klub Albert pořádá mimo pravidelných schůzek i víkendové

---

⁵⁵ 2005/72 Sb. Vyhláška o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních

pobyty zaměřené na týmové i individuální hry, jednodenní zájezdy a každoročně také „Den her.“

Poradna se snaží prezentovat také řadou doplňkových aktivit jako je například půjčování odborné literatury, prodej některých pracovních materiálů a metodických knih, emailová poradna, články v regionálním tisku, nebo tzv. workshopy pro učitele. Jelikož jsou pracovníci poradny velmi tvůrčí a mnohdy na realizování jejich nápadů nejsou finance, snaží se alespoň některé z nich uskutečnit pomocí různých projektů financovaných z Evropských sociálních fondů a státního rozpočtu České republiky.⁵⁶

Projekt „Komplexní zajištění primárně preventivních a intervenčních aktivit na MŠ, ZŠ, SŠ,“ kterému bude věnována následující kapitola, není první, který se pedagogicko-psychologické poradně podařilo zrealizovat. Za zmínku stojí také projekt financovaný Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky pod názvem „Nechci stát na okraji“, který vznikl a byl realizován v letech 2007/2008. *„Cílem bylo prohloubení spolupráce pedagogicko psychologické poradny a pedagogických pracovníků základních škol při práci s žáky 2. stupně se specifickými poruchami učení a chování.“*⁵⁷

Poradna sestavila speciální vzdělávací program pro učitele, který byl cíleně zaměřen na metodickou podporu žáků se specifickými poruchami učení, společně se základními školami na Domažlicku vytvořila síť nápravných středisek přímo na školách, ve kterých pod odbornou supervizí probíhala vlastní terapeutická a reedukační činnost s žáky. Skupiny žáků byly testovány na začátku a na konci projektu. Celý projekt dosáhl plánovaných výsledků. Učitelé měli zájem o svůj osobní i profesní růst, díky kterému se jejich práce s žáky rozšířila o nové formy činnosti a lepší spolupráci s jednotlivci. Celkově se zlepšila také spolupráce mezi školami a pedagogicko-psychologickou poradnou Plzeň.

V následující kapitole popíšeme podrobněji projekt „Komplexního zajištění primárních a intervenčních aktivit na MŠ, ZŠ, SŠ“, díky kterému mohou být realizovány preventivní programy na školách. Zmíníme se o jeho vzniku, cílech práce metodiků a to, jak program vznikl.

---

⁵⁶ Výroční zpráva PPP Plzeň

⁵⁷ Vnitřní materiály PPP Domažlice

7 Komplexní zajištění primárně preventivních a intervenčních aktivit na MŠ, ZŠ, SŠ

Do projektu „Komplexního zajištění primárních a intervenčních aktivit na MŠ, ZŠ, SŠ,“ (dále jen KPZ) je v Plzeňském kraji zapojeno všech osm pedagogicko-psychologických poraden. Jelikož v současné době chybí v kraji ucelená koncepce primární prevence, odvíjela se realizace primárně-preventivních programů od osobního zaměření jednotlivých metodiků a od potřeb každého regionu. Díky projektu KPZ došlo k částečnému ustálení a sjednocení nabídky preventivních programů. Přesto je možné najít v nabídce jednotlivých pedagogicko-psychologických poraden specifický program, který je uzpůsoben poptávce regionálních škol.

Projekt KPZ vznikl jako odezva na nedostatečné personální pokrytí metodiků prevence v rámci Plzeňského kraje. Před vznikem projektu byli v celém regionu pouze tři metodici a tento stav neumožňoval uspokojit stávající poptávku škol, která se neustále zvyšuje. Za nárůstem stojí jak imigrace cizinců do ČR, tak narůstající počet dětí s SPU a SPCH atd. Snahou projektu je doplnění metodika prevence na každou poradnu. *Projekt bude realizován během tří let v rámci globálního grantu CZ.1.07/1.2.03 Rovné příležitosti dětí a žáků, včetně dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v Plzeňském kraji, Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost spolufinancovaného ze státního rozpočtu ČR a Evropského sociálního fondu.*⁵⁸

*Hlavním cílem projektu je napomoci sociálně znevýhodněným jedincům k inkluzi v běžných třídách. Vytipovat děti a mládež, které by mohly selhávat ve školním prostředí. Ukázat pedagogům správné postupy a metody pro práci s nimi. Práci s celými skupinami a třídními kolektivy napomoci k včasné adaptaci dětí ve školním kolektivu.*⁵⁹

Do projektu bylo zapojeno několik nových metodiků prevence. Ti byli na začátku seznámeni s prací s třídními kolektivy, byli proškoleni na různých vzdělávacích seminářích. V prvních měsících pracovali začínající metodici pod vedením stávajících metodiků prevence. Od září 2009 fungují všichni metodici zcela samostatně. Celý tým se snaží aktivně reagovat

---

⁵⁸ Pedagogicko psychologická poradna - KÁPEZET, www.kapezet.cz

⁵⁹ Pedagogicko psychologická poradna - KÁPEZET, www.kapezet.cz

na konkrétní požadavky škol a zajistit přímou práci s celými školními kolektivy. Veškeré tyto činnosti jsou realizovány formou besed s žáky na všech stupních školského systému. Pedagogicko- psychologická poradna je v některých lokalitách Plzeňského kraje jediným funkčním zařízením, které splňuje požadavky škol, jako jsou například: profesionalita, odbornost, provázanost s dalšími systémovými prvky, finanční dostupnost a rychlé, flexibilní poskytování služeb.

Aby mohla být realizována práce s cílovou skupinou, kam patří například žáci MŠ, ZŠ a SŠ se speciálními vzdělávacími potřebami, rodiče dětí a žáků se sociálním znevýhodněním, děti a žáci mimořádně nadaní a pedagogičtí pracovníci a metodici prevence, je důležité nejen působení na danou skupinu, ale také práce s celými třídními kolektivy.

Cíle projektu jsou realizovány prostřednictvím několika klíčových aktivit:

- Vzdělávání metodiků prevence - seznámení s náplní práce, s jednotlivými cíli projektu, účast na vzdělávacích seminářích- například kurz první pomoci, prevence sociálně patologických jevů, právní povědomí, problémový žák...
- Přímá práce metodiků na školách i mimo ni - aktivity uskutečňuje pedagogicko-psychologická poradna, ve školách a v terénu, za spolupráce učitelů, vše je realizováno jako preventivní program pro skupinovou práci s dětmi. Metodici pracují s využitím dramatické výchovy, výtvarných technik a zážitkové pedagogiky. Snaží se o rozšíření programů do všech oblastí Plzeňského kraje, vytváří nové programy, jejichž problematika není zatím zpracována.
- Práce s učitelskými sbory - snaha o vzdělávání celých učitelských sborů na problematice školách, komplexní práce, předání metodiky, podpoření osobnostního rozvoje všech pedagogů.
- Tvorba metodických materiálů - materiály jsou vytvářeny metodiky prevence. Obsahem by měla být přímá práce s dětmi a metodika práce s učitelskými sbory. Tyto materiály by měly umožnit každému metodikovi či pedagogovi kvalitně reagovat na jakoukoliv otázku z oblasti sociálně patologických jevů.

Cílem projektu je zkvalitnit nabídku služeb v jednotlivých poradnách Plzeňského kraje, zvýšení počtů odborných pracovníků věnujících se problematice prevence. Pomoc sociálně znevýhodněným rodinám v integraci do společnosti. Dále je cílem programu soustavná práce s učitelskými sbory, vytvoření ucelené metodiky, která by byla vodítkem při

řešení obtížných situací ve školách. Celý projekt by měl vést k vyšší profesionalizaci metodiků prevence.⁶⁰

Mimo výše zmíněných cílů, je snahou všech metodiků navázání intenzivní spolupráce s některou školou. Školy jsou vybírány buď na základě žádosti školy, nebo metodici prevence osloví určitou školu podle toho, kolik dětí z dané školy je registrováno v pedagogicko-psychologické poradně. Aby mohla intenzivní spolupráce nastat, je důležitý souhlas ředitele školy, a také je nutné, aby škola splnila určité požadavky. Mezi tyto požadavky patří například 90% účast učitelského sboru na vzdělávacích seminářích, zřízení klubovny, kde se budou moci děti scházet, poskytnutí zázemí metodikovi, poskytnout konzultační místnost, zajistit přítomnost třídního učitele na realizovaném programu, zpracovat zakázku swot analýzy, dotazníkové šetření atd. Přes veškerou snahu metodika prevence se zatím Domažlické poradně nedaří intenzivní spolupráci se školami navázat, zatím stále dojednávají podmínky navázání intenzivní péče s vytipovanými školami. Realizace intenzivní péče je náročná na čas a přípravu pedagogů. Záleží na ochotě zúčastněných a podpoře vedení školy, ale je prokázáno, že intenzivní programy na školách jsou efektivní.⁶¹

Každá poradna má specifickou nabídku preventivních programů. V domažlické poradně se jich realizuje celkem osm. Pokud není uvedeno jinak, probíhají jednotlivé programy za účasti pedagoga, který je nedílnou součástí dobře fungujícího třídního kolektivu.

Každý z programů seznámí účastníky hravou formou s možnými riziky a dopadem jejich negativního chování. Veškeré aktivity vycházejí ze zásad zážitkové pedagogiky a dramatické výchovy, účastníci se při nich učí účinným způsobům komunikace. Cílem snažení každého metodika je podpora a iniciace vzniku dobrých postojů, správných vzorců chování ve skupině a společnosti, ujasnění si některých hodnot. Všechny programy realizují metodici primární prevence, kteří vždy berou v potaz konzultace s vyučujícími, skupinovou dynamiku třídy atd.

V následující kapitole všechny preventivní programy objasníme a zaměříme se na cíle jednotlivých programů.

---

⁶⁰ Pedagogicko psychologická poradna - KÁPEZET, www.kapezet.cz

⁶¹ Vnitřní materiály PPP Domažlice

7.1 Programy komplexního zajištění primárních a intervenčních aktivit

Program „Město štěstí“ je pro děti, které mají nastoupit do ZŠ, nebo pro žáky prvních tříd. Tento program má děti formou aktivního sociálního učení ve skupině vrstevníků vést k osvojení si sociálních dovedností. Informuje také o zdravém životním stylu. Je strukturován do čtyř dvouhodinových setkání.

Cílem programu je rozvíjet pozitivní sebeuvědomění, podpořit sebedůvěru předškoláků, prevence zneužívání návykových látek, pomoci dětem vnímat zdraví jako důležitou hodnotu, kterou je třeba chránit, prevence sexuálního zneužívání, podpořit vytváření zdravých sociálních vztahů mezi dětmi.

Adaptační kurzy pro nové třídní kolektivy se zaměřují na skupinové zážitkové techniky, které umožní rychlé seznámení nového třídního kolektivu a podpoří příznivou pracovní atmosféru. Tímto se snižuje strach z neznámého prostředí a utváří se důvěrnější vztah mezi učiteli a žáky. Učitelé se mohou lépe dozvědět o očekáváních a motivaci žáků ke studiu. Další možností adaptačního kurzu je přijetí nového žáka do třídy.

Program prevence kouření pro 2. – 6. ročník je koncipován tak, aby co nejúčinněji motivoval děti nekouřit. Protože je program připraven pro mladší školáky, jsou i metody her uzpůsobeny jejich věku. Učí je, jak odmítnout nabízenou cigaretu, jak reagovat na vyhoštění ze strany kuřáků. Pro zvládnutí dovednosti odmítání je dobré realizovat program pomocí dvou setkání.

Cílem programu je dozvědět se o nebezpečí kouření, získat si vlastní názor, odolat nátlaku ze strany kamarádů, osvojit si asertivitu a dělat svá vlastní rozhodnutí, učinit rozhodnutí nekouřit.

Program „Sociální výchova“ je složen z technik a her, které rozvíjejí komunikační a sociální dovednosti, podporují sebedůvěru. Pracuje se zde s formou prožitkového učení kdy dochází k navazování sociálního kontaktu, učení se aktivnímu naslouchání, zvyšování empatie.

Program „Specifické primární prevence o závislostech“ určený pro žáky od 7. tříd základních škol je interaktivním seminářem, který je zaměřený na problematiku drog a závislostí. Při jeho realizaci účastníci diskutují o drogách, o příčinách vzniku závislosti, rozdělují drogy na legální, nelegální. Toto téma je velmi obsáhlé a je možnost jej rozdělit do dvou a třech setkání za rok. Cílem programu je seznámení s pojmy droga, závislost, typy

nelegálních drog, důraz na věkovou hranici pro užívání legálních drog, důraz na rizika spojená s užíváním drog, seznámení s možnými příčinami užívání drog, vyjasnění vlastního postoje žáků k drogám, objevit alternativy nedrogových řešení zátěžových situací.

Program „Partnerské vztahy a sex“ má za úkol s žáky od 8. třídy otevřeně hovořit o sexu a partnerských vztazích. Je důležité přimět žáky k tomu, aby otevřeně mluvili o fyzické odlišnosti mužů a žen, o homosexualitě, nevěře. Cílem programu je poskytnout základní informace o dané problematice, kognitivní a dovednostní příprava na první úskalí partnerských vztahů, upozornění na probíhající fyzické projevy dospívání a jejich individuální odlišnosti, téma homosexualita – odlišit názory od faktů, upozornit na názorovou pluralitu, vysvětlit skutečnosti týkající se sexuálního zneužívání.

Program „Není hra jako hra“ se snaží zmapovat volnočasové aktivity dětí, probrat s nimi výhody a nevýhody kroužků, zjistit jestli při vykonávání jejich záliby hrozí nějaké riziko. V druhé části je program zaměřen na zprostředkování zážitku z hazardní hry. Tato zkušenost by měla přesvědčit žáky o tom, že hazardní hry nemusejí být přínosem a že stejně jako alkohol a drogy, mohou připravit člověka o přátele a svobodu. Je určen žákům od 6. tříd. Cílem programu je vyvolat přemýšlení o osobních možnostech trávení volného času, zprostředkovat dětem zážitek z hazardní hry, zvýšit intenzitu informací o tom, že risk a hazard nejsou přínosem, poskytnout základní informace o patologickém hráčství.

Program „Jak se bránit šikaně“ je vhodný pro žáky od 2. třídy základních škol. Je vystavěn na poslechu příběhu o šikanování. Následuje analýza děje, dramatizace a práce s textem. Díky tomu by mělo dojít k odkrytí problematiky, o které se moc nemluví, školy si jí mnohdy nepřipouští i přesto, že počáteční stádia šikany postihují velkou část školní populace. Téma příběhu je přizpůsobeno věku dětí. Cílem programu je seznámit děti se šikanou, jejími stupni a projevy, ujasnit si jak napravovat a trestat, poskytnout poradenství (kontakty atd.), říci kdo bývá šikanován a proč, zprostředkovat hlavní rysy agresora.

Sociometrická šetření třídních kolektivů nabízí školám monitorování třídních kolektivů pomocí sociometrie. Vyhodnocené výsledky testů mohou pomoci odhalit problémy ve vztazích ve třídních kolektivech, počáteční stádia šikany nebo například agresivitu dětí a jiné problémy. Pokud se problém potvrdí, je možnost s kolektivem dále pracovat pomocí intenzivní, intervenční péče v podobě programu „Bezva třída.“

Program „Bezva třída“ navazuje na sociometrické šetření třídních kolektivů. Jedná se o intenzivní péči s třídním kolektivem, která je dlouhodobá. Snaží se třídu nastartovat tak, aby se prosadilo dobré jádro třídy.

Programu se více budeme věnovat v následující kapitole, jelikož popisu programu „Bezva třída“ je věnována praktická část bakalářské práce.

8 Program „Bezva třída“

Cílem tohoto programu je nastartovat procesy, které dovolují dobrému jádru kolektivu prosadit se a záměrně ovlivňovat dění ve třídě. Jde o interaktivní setkávání, která vychází z principů zážitkové pedagogiky a dramatické výchovy. Začíná mapováním situace, vytváří prostor pro otevřenou komunikaci, hledá a pracuje s příčinami problému a nastavuje kroky vedoucí k jeho narovnání.

Práce probíhá po celou dobu za přítomnosti pedagoga (který je nedílnou součástí dobrého třídního kolektivu) a má přesah jak do třídnických hodin, tak do práce ostatních vyučujících se třídou.

Vhodnost zařazení je pro žáky 4. - 9. třídy ZŠ, SŠ, SOU. Program je rozdělen do tří až pěti setkání, která trvají vždy dvě hodiny. Ideální je scházet se s kolektivem jednou za dva týdny. Programu „Bezva třída“ předchází sociometrické šetření. Jedná se o sociometrický dotazník B-3 (Příloha č. 1), jehož autorem je Richard Braun, který spojuje klasickou sociometrii se sebeposuzujícími a hodnotícími škálami. Klasická sociometrie je založena na zkoumání kladných a záporných voleb.⁶² Toto šetření nám pomůže zmapovat vztahy v daném kolektivu. Metodiku programu „Bezva třída“ zpracovali oblastní metodici prevence, kteří sestavili náplň programu tak, aby jej co nejvíce zefektivnili.

Další část kapitoly je věnována konkrétnímu popisu jednotlivých setkání, která program obsahuje.

Před začátkem programu „Bezva třída“ je kolektiv podroben dotazníkovému šetření. Schůzka je zahájena představením metodika a vysvětlením, proč je zrovna u nich ve třídě. Žáci jsou informováni o tom, že mají možnost díky dotazníku zjistit řadu věcí nejen o vzájemných vztazích ve své třídě, ale i sobě samých. Než jsou žákům testy rozdány, určí se několik jednoduchých pravidel, která budou všichni po dobu programu dodržovat. Pravidla zní takto:

- vždy mluví jen jeden
- právo na vlastní názor
- právo mlčet

---

⁶² www.dagnostikaskol.cz

- nic není špatně
- všichni jsme si rovni
- nemluvíme vulgárně.

Je důležité nechat žáky samostatně každé pravidlo vysvětlit, aby nedošlo k odlišnému porozumění. Po určení pravidel získá každý z žáků lepící štítek, na který si čitelně napíše svoje jméno. To je důležité nejen pro adresnou komunikaci, ale také pro vyhodnocování sociometrického dotazníku, kdy si metodik přiřadí k výsledkům i obličej žáka a ví, jak žák během setkání vystupoval.

Poté následuje hra, ze které může metodik prevence vyčíst alespoň základní vztahové vazby v kolektivu. Jmenuje se „Tanec na kládě“. Jedná se o hru, která je zaměřena na spolupráci a podporu. Během ní se ukáží také vůdčí typy ve skupině. Žáci mají za úkol postavit se na židličky stojící v kruhu a na nich se mají přemístit tak, aby stáli od největšího po nejmenšího. Znova následuje hodnocení, kde se žáci vyjadřují k tomu, kdo byl podle nich aktivní a proč.

Po skončení hry obdrží každý žák test s názvem „Naše třída“, který vyplní včetně slovního zdůvodnění sympatií či antipatií. Tato sdělení jsou důležitým zdrojem informací. Žáci dostanou zprávu, že v další hodině budou představeni tři nejvlivnější a tři nejsympatičtější spolužáci podle výsledků testu.

Důležité je se třídou pracovat jako s celkem. Vztahy, které mezi nimi jsou, jsou pro ně důležité.

Druhé setkání se třídou je věnováno vyhodnocení dotazníkového šetření. Pokud je ve třídě hluk, je nutné zareagovat jinak, než děti očekávají. Čím víc nahlas mluví, tím tišeji jim metodik odpovídá. Na začátku je důležité zopakovat si s žáky pravidla, aby cítili jasně dané mantinely. Následuje přilepení štítků na oděv a přesun do kruhu.

V kruhu se začne s vyhlásováním výsledků sociometrického šetření. Nejdříve je vyhlášen ten, který je ve třídě považován za oblíbeného. Začíná se prvním místem. Poté následuje vyhlášení druhého a třetího místa. Pak vyzve metodik žáky, aby si vyjádřili podporu potleskem.

Následuje vyhodnocení těch, kteří skončili na konci žebříčku. Většinou žáci i očekávají takové výsledky. Po vyhodnocení rozdá metodik každému žákovi barevný proužek

papíru. Tento papírek znamená podporu, kterou darováním někomu můžete vyjádřit. Po této hře je ve třídě pohodová atmosféra, po které se setkání ukončí.

Třetí setkání je zaměřeno na spolupráci. Na úvod je zařazena hra „Náladoměr“. Na zem se položí papírová osa, na které jsou vyznačena procenta od nuly do sta. Žáci si na ní mají najít místo, které odpovídá jejich náladě a stoupnout si na něj.

Pak následuje hra na zlepšení komunikace a vztahů ve skupině. Jmenuje se „Zoopark“. Každý žák dostane přiřazené nějaké zvíře. Skupina zvířat je závislá na velikosti skupiny. Žáci sedí v kruhu a metodik např. řekne, Kočky se posunou o pět míst doprava. Pak se šoupu psi, tygři apod. Hra takto pokračuje až do chvíle, když se první dostane zpět na své místo. Tyto hry je důležité zaražovat při každém setkání, protože dobrá komunikace ve třídě je jedním z nejdůležitějších bodů práce s kolektivem.

Po této hře rozdělí metodik žáky do skupin a rozdá jim výňatky školního řádu. Školní řád není zařazen náhodou, žáci aniž by si to uvědomovali, tak svým chováním školní řád porušují. Je důležité promluvit si s žáky o normách a pravidlech, která musí být dodržována. Žáci sami přemýšlí nad tím, proč je zrovna ten bod do školního řádu začleněn. Poté se celá třída přesune do třídy a jednotlivé skupiny prezentují ostatním své názory. Při prezentaci výsledků se žáci učí naslouchání a správné komunikaci.

Čtvrté setkání je věnované tématu „Přestávky“. Žáci již většinou vědí, jak se mají chovat v hodinách. Daří se jim udržet pozornost, hlásit se. Ale po zazvonění jako kdyby pro ně všechna pravidla přestala platit.

Na úvod setkání mají žáci za úkol nakreslit, co se pro ně za dobu od prvního setkání změnilo. Následuje prezentace před ostatními. Je zajímavé sledovat, jestli se děti ve změnách shodují.

Jelikož je hlavní téma přestávky, naváže metodik kontakt se třídou otázkami, jestli žáci vědí, k čemu přestávky slouží atd. Poté dostane každý z žáků papír, na který má napsat libovolný počet návrhů, zákazů, jak dosáhnout klidných přestávek. Jako další variantu mohou žáci napsat, kdo nebo co jim klidný ráz přestávky narušuje. Žáci mají za úkol sami přemýšlet, k čemu přestávky slouží.

Po sepsání pravidel si žáci sednou do kroužku a prezentují své návrhy. Tato hodina je nejvíce zaměřena na získání sebedůvěry při prezentaci svých názorů. Následuje postupné vyškrtávání pravidel, která nemohou být dodržována. Nakonec se pravidla, která zůstanou,

přepíše na velký papír, aby si je mohli kdykoliv přečíst. Žáci jsou seznámeni i s možností postupného upravování pravidel.

Páté setkání je poslední a je nazvané zážitkový seminář. Toto setkání je složené jen z her. Začíná se „rozehříváčkou“ s názvem „Nebe“, při které žáci předvedou své pocity. Buď si stoupnou na mrak, slunce nebo bouřku. Následuje hra „Molekuly“, při které se žáci spojují do útvarů v počtu, který metodik určí. Při hře je důležitým faktorem mlčení. Žáci v této hře prožívají aspekty nonverbální komunikace.

Pokračuje se hrou „Pevnost“, při které si žáci vyzkouší, jaké je to být odmítán skupinou. Je vybráno několik žáků, kteří jdou za dveře. Pokud se v kolektivu objevila šikana, je dobré za dveře vybrat agresory. Zbytek kolektivu má za úkol si stoupnout do pevného kruhu a zabránit žákům, kteří jsou za dveřmi, dostat se dovnitř kruhu.

Následuje hra „Hrad“, která je obdobou hry „Pevnost“ s tím rozdílem, že tady žáci, kteří jsou za dveřmi, hledají po příchodu do třídy „klíč“ (pohlazení atd.), kterým se dostanou do hradu. Je důležité, aby klíč žáci vždycky našli, třeba i za pomoci metodika. Při těchto hrách si žáci pomocí zážitkové pedagogiky vyzkouší, jaké je to, když jsou kolektivem odmítáni, jak je každý člen kolektivu důležitý atd. Setkání končí hrou „Řada“. Všichni stojí v jedné řadě a metodik řekne, že kdo chce zlepšit vztahy ve skupině, udělá krok dopředu, pak požádá kolektiv, aby udělal krok ten, kdo pro zlepšení vztahů sám něco udělá. Za každou hrou následuje zhodnocení, žáci musí mít prostor k vyjádření toho, co při hře cítili.

Po přibližně třech týdnech následuje kontrolní sociometrické šetření, které má ukázat, zda-li došlo ke zlepšení vztahů ve skupině.

II. Praktická část

9 Vymezení cílů a popis užitých metod

Cílem praktické části bakalářské práce je popis průběhu práce s problémovým třídním kolektivem realizovaný pedagogicko–psychologickou poradnou Domažlice, na základě projektu „Bezva třída“. Oporou pro praktickou část byla část teoretická.

Pro účely praktické části bakalářské práce byla užitá metoda dotazníkového šetření, pozorování a individuálních rozhovorů. Pro splnění kritérií dotazníku, pro správné pozorování a pro individuální rozhovory je důležité uvědomit si následující. *Dotazníky jsou „psychodiagnostické metody založené na subjektivní výpovědi vyšetřované osoby o jejích vlastních citech, postojích, názorech, zájmech, způsobu reagování v nejrůznějších situacích. Úkolem zkoumané osoby je zatrhnout nebo jiným způsobem označit výpovědi, které podle jejího názoru nejlépe vystihují zkoumaný znak“*⁶³

*Pozorování „spočívá v záměrném a plánovitém vnímání, které je cílevědomě zaměřeno k dosažení určitého cíle“*⁶⁴ Pozorování se v podstatě dělí na volné, kdy pozorovatelova pozornost reaguje na nějaký jev, nápadnost v jednání, a pozorování zaměřené, kdy se soustřeďuje na výskyt jednotlivých hledisek.⁶⁵

Metoda rozhovoru je důležitým, ale náročným postupem, kdy *„získáváme informace o názorech, postojích, přáních a obavách klienta, informace o jeho vnitřním světě, které nám nemohlo poskytnout pozorování“*.⁶⁶

V následujících kapitolách jsou popsány metody zastoupeny. Dotazníkové šetření proběhlo na základě standardizovaného dotazníku B-3, jehož autorem je Richard Braun. Metoda pozorování byla užitá během popisu průběhu programu „Bezva třída“. Individuální rozhovory s žáky by neměly být během daného programu realizovány, ale ve třídě se objevily nepředpokládané situace, které musely být touto metodou řešeny.

---

⁶³ SVOBODA, Mojmir; KREJČÍŘOVÁ, Dana; VÁGNEROVÁ Marie. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. s.320

⁶⁴ SVOBODA, Mojmir; KREJČÍŘOVÁ, Dana; VÁGNEROVÁ Marie. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. s.38

⁶⁵ SVOBODA, Mojmir; KREJČÍŘOVÁ, Dana; VÁGNEROVÁ Marie. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*.

⁶⁶ SVOBODA, Mojmir; KREJČÍŘOVÁ, Dana; VÁGNEROVÁ Marie. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. s. 38

10 Charakteristika místa a průběhu výzkumného šetření

Výzkumné šetření probíhalo v jedné ze základních škol na okrese Domažlice od listopadu 2010 do června 2011. Tato základní škola je úplným typem základní školy bez spojených ročníků v jednotlivých třídách. Majitelem a zřizovatelem areálu školy je město Domažlice.

Škola má kapacitu 850 žáků a 24 tříd. Nachází se zde nejen kmenové učebny, ale také třináct učeben specializovaných, jako jsou učebny počítačové, či učebny s interaktivními tabulemi, které podporují moderní formu výuky. Areál školy je členěn do pěti pavilonů, pavilon centrální funkce, kam spadají kanceláře a sborovna, areál I. stupně a areál II. stupně, tělocvičny a pavilon mimoškolní výchovy (školní družina, školní jídelna, učebny Základní školy praktické). Areál školy je oplocený, uvnitř oploceného areálu se nachází školní hřiště, které je vybaveno pro sportovní hry jako je basketbal, fotbal, odbíjenou, dále má hřiště všechny atletické prvky, mezi které patří stometrová běžecká dráha, doskočiště pro skok daleký apod. V areálu také nalezneme velké množství travnatých ploch, které jsou při příznivém počasí využívány k výuce.

Třída nebyla pro realizaci programu vybrána náhodně. Základní škola spolupracuje s pedagogicko–psychologickou poradnou delší dobu. Ve škole nepracuje ani sociální pedagog, ani školní psycholog. Proto byla pedagogicko–psychologická poradna oslovena třídní učitelkou a školní metodičkou prevence, aby v dané třídě uskutečnila sociometrické šetření, které má ukázat vztahy ve třídě (Příloha č. 2). Na základě výsledků sociometrického šetření byl určen oblastní metodičkou prevence program „Bezva třída“, který by byl vhodný pro napravení vztahových a kázeňských problémů v kolektivu.

Třídní učitelce byly na základě domluvy předány souhlasy rodičů se sociometrickým šetřením ve třídě (Příloha č. 3), které je nutné mít podepsané před zahájením programu. Dále byla učitelka požádána o kompletní abecední seznam žáků dané třídy, který je nutný pro záznamový list sociometrického dotazníku.

Spolupráce s vybranou třídou byla zahájena 12. 11. 2010.

11 Charakteristika zkoumaného vzorku

Třídní učitelka charakterizovala třídu jako konfliktní. Důvodem podle ní bylo hlavně to, že kolektiv byl spojen ze dvou tříd po odchodu žáků na gymnázium. Dalším důvodem mohl být podle ní příchod dvou problémových žáků z jiných základních škol.

Celkem je ve třídě 22 žáků, patnáct chlapců a sedm dívek. Z toho jsou čtyři žáci integrovaní. Tři žáky označila třídní učitelka jako velmi problémové. Třída je podle ní nesoustředěná, žáci vykřikují během výuky, nerespektují vyučující, neumí se chovat o přestávkách a nerespektují školní řád. Umí velmi dobře označit svá práva, ale povinnosti úměrně tomu plnit nechtějí. Třída je konfliktní mezi sebou i navenek. Všichni jsou sebevědomí, neznají hranice, odmlouvají, někteří lžou a vysmívají se vyučujícím. Někteří z žáků jsou na okraji třídy. Šikanu zatím třídní učitelka nepozoruje.

Nápravě nepomáhají ani špatné známky, ani výchovná opatření. Jak třídní učitelka uvedla, došlo jak na důtky ředitele školy, tak i na snížené známky z chování. Velká část dětí pochází z rozvrácených rodin, což se mohlo na jejich současném chování také podepsat. Někteří rodiče problémy neřeší, a to i přesto, že jsou o nich informováni.

12 Popis průběhu intervence

S výše zmíněným kolektivem bylo pracováno v nepravidelných intervalech. K prvnímu setkání došlo na základě žádosti třídní učitelky, která jako důvod pozvání do třídy uvedla potvrzení svých úvah o důvodech jednání některých žáků. Dále chtěla poradit jak s žáky pracovat a jednat.

12.1 1. setkání se třídou

První hodina proběhla dne 12. listopadu 2010. Žáci byli o našem vstupu do třídy předem informováni. Třída k nám přistupovala odtažitě, byla v opozici. Ze strany žáků byl cítit strach z toho, co je čeká.

Žáci byli hluční, nepozorní, snažili se nás přehlížet. Nechtěli nás pustit ke slovu. Trvalo dlouho, než se ztišili. Poté jsme se představili a seznámili jsme žáky s prvním úkolem - udržet ve třídě klid před naším příchodem s třídní učitelkou, která společným sezením bude přítomna.

Po příchodu zpět do třídy byl relativně klid. Z chování žáků byla cítit nejistota a zvědavost před tím, co je čeká. Položili jsme žákům první otázku, zda ví důvod našeho setkání. Ze strany třídy byl cítit strach, žáci neodpovídali, dívky se snažily působit teatrálně a občas byly slyšet „vtipné“ připomínky. Z těchto důvodů jsme se rozhodli určit si s žáky hned na začátku pravidla, která budeme společně dodržovat pro snadnější spolupráci. Požádali jsme je o přesun do kruhu, což způsobilo opět hluk. Bylo patrné, že sami nejsou schopni pracovat v klidu a ani se neumí spolu dohodnout. Nastolená pravidla zněla takto:

- vždy mluví jen jeden
- právo na vlastní názor
- právo mlčet
- nic není špatně
- všichni jsme si rovni
- nemluvíme vulgárně.

Každý z žáků se vyjadřoval k jednotlivým pravidlům, k jejich pochopení a vnímání. Rozdali jsme jim lepící štítky a požádali jsme je o čitelné napsání svého jména a nalepení na

viditelné místo na oblečení. Žáci byli opět nepozorní, lepili si jmenovky na čelo a trvalo jim dlouho, než se uklidnili.

Poté následovala hra, kdy měl každý z žáků vyjádřit, co ho baví, štve a co je u něj nového. Několik žáků uvedlo jako novinku nevlastní sourozence. Marek jako novinku uvedl to, že mu před osmi lety zemřela matka. Ostatní nevěděli jak na tuto informaci zareagovat, ve třídě vznikla na chvíli zvláštní atmosféra. Z Markova výrazu však bylo patrné, že se mu ulevilo. Další otázka pro kruh se týkala trémy a obav před vyjádřením svých myšlenek před spolužáky. V tuto chvíli se zapojila i třídní učitelka. Žáci byli vstřícní, pozorní, velmi zaujatě sledovali své spolužáky. Neustále se bez cizího zavinění otevíralo a zavíralo okno, žáci tomu však nevěnovali velkou pozornost, ani neměli nevhodné poznámky.

Po skončení kruhu jsme se třídou dohodli na další hře jménem „Tanec na kládě“. Jedná se o hru, při které se ukáže míra schopnosti spolupracovat. Pravidla hry jsou jednoduchá. Žáci se v kruhu zvednou ze židliček, stoupnou si na ně a jejich úkolem je seřadit se podle velikosti, aniž by se dotkli země. Kdo spadne na zem, je diskvalifikován a třída ztrácí body.

Během hry byly aktivní dvě dívky, Dominika a Tereza, které celou hru vedly, organizovaly přesuny a podobně. Byl zde cítit respekt i ze strany chlapců. Hru nakonec zvládli všichni a správně. Snaha splnit úkol byla patrná, neshazovali se, velká část třídy trpělivě čekala na ostatní. Znovu jsme si sedli a následovalo hodnocení toho, kdo byl šikovný a kdo se překvapivě do organizace vůbec nezapojil. Většina třídy ocenila Dominiku i Terezu za organizaci a z velké části žáci překvapeně mluvili o nezapojení se Ondry, Tomáše a Martina. Po zhodnocení hry jsme žáky požádali o návrat do lavic.

Rozdali jsme jim sociometrický dotazník B3, který měl zjistit klima ve třídě. Žáci byli upozorněni na samostatnost práce. Třída sice pracovala, ale někteří jednotlivci neustále vyrušovali a otáčeli se. Pod dohledem se podařilo práci v klidu dokončit. Během sbírání dotazníků zazvonilo, pro některé žáky to byl jasný pokyn k odchodu, i přesto, že my jsme neskoučili. Upozornili jsme je, že dotazníky vyhodnotíme při dalším setkání. Požádali jsme třídu, aby si stanovená pravidla, vyvěsily na nástěnku a aby trénovali ticho při hodinách a vzájemné naslouchání si.

Během přestávky, při které jsme se připravovali k odchodu, přiběhl do třídy Michal, že ho spolužáci zavřeli v kabině na toaletách a chodili si na něj po jednom plivnout. Celé tričko měl poplivané a v očích slzy. Třídní učitelka naši nabídku pomoci odmítla s tím, že si

problém se třídou vyřeší sama. Další setkání se třídou jsme společně naplánovali na 24. 11. 2010. Předali jsme třídní učitelce pyramidu negativního vlivu (Příloha č. 4), kde měla sestupně vyjmenovat žáky, kteří dle jejího názoru negativně působí ve třídě. A domluvili se na setkání následující den 15. 11. 2010.

Hodnocení 1. setkání

První kontakt se třídou byl velmi náročný. Žáci si navzájem neuměli naslouchat, proto opakovali stále stejné dotazy ohledně vyplňování dotazníků. Vyrušovali a trvalo dlouho, než splnili požadovaný úkol.

Šetření potvrdilo problematické postavení chlapce (Michala) ve třídě, žáci si jej neváží a přistupují k němu s jasnými předsudky. Michal sám toto vnímá. Objevil na úplném konci žebříčku negativních vazeb. Předposlední pozici obsadila ve třídě Veronika, žáci se jí jakoby štítí a straní, sama to vnímá.

Na předních místech se umístili Dominika, Tonda, Marek, Tereza a Tomáš. Vedoucí pozici zastává Dominika, která se jeví vzorně, spolužáci u ní nezaznamenali žádnou výrazně „špatnou“ vlastnost. Během programu byla Dominika nejaktivnější, je u ní patrná sociální zdatnost. Z jejího vyplněného dotazníku a komentáře lze říci, že se snaží být k ostatním velmi spravedlivá a nekonfliktní. Přesto během individuálního rozhovoru, který byl realizován 18. 11. 2010, sebekriticky připustila, že Michalovi někdy slovně ubližuje. Tonda je nejspíš nositelem vlastností, kterých si třída váží. Během programu se viditelně neprosazoval, třídu hodnotil celkem kriticky. Marka vidí spolužáci jako kamarádkého kluka, který se všemi vychází dobře.

Z prvního setkání bylo také zřejmé, že ve třídě jsou výchovné problémy – vyrušování, nerespektování autority, vykřikování, nesoustředěnost při vyučovacích hodinách. Proto jsme se rozhodli zaměřit na školní řád a jeho pochopení při dalším setkání.

Setkání s třídní učitelkou

15. 11. 2010 proběhlo krátké setkání s třídní učitelkou, kdy nám předala již zmíněnou pyramidu negativního vlivu a poskytla nám další informace o třídě ze svého pohledu. Negativní vliv měl Tomáš a Ondra. Jako další problémové žáky viděla třídní učitelka Dominika a Žanetu. U Dominika se čekalo na zprávu z vyšetření, které proběhlo ve Středisku

výchovné péče (dále jen SVP). Žanetin problém podle jejího mínění spočíval v tom, že jí babička, u které žije, omlouvá hodiny i přesto, že je zřejmé její chození „za školu“. Na dotaz, jak se vyřešil spor mezi Michalem a kolektivem, jsme dostali odpověď, že došlo ke kázeňským opatřením a nyní je vše v pořádku. Domluvili jsme se na dalším setkání 24. 11. 2010.

Individuální rozhovory s žáky

Přestože bylo setkání domluveno na 24. 11. 2010, již druhý den (tj. 16. 11. 2010) jsme byli telefonicky kontaktováni školní metodičkou prevence s tím, že v dané třídě je problém. Jedna z vyučujících byla přítomna situaci, kdy někteří žáci nutili Michala ve třídě zvedat po všech ostatních židle, posmívali se mu a bránili mu v odchodu ze třídy. Domluvili jsme si se školní metodičkou prevence schůzku na 18. 11. 2010, kdy už by byl zhotoven zdokumentovaný zápis o situaci od dané vyučující. Poté bychom vedli individuální rozhovory s jednotlivými žáky přítomnými incidentu.

V daný den jsme se sešli v budově školy. Vyučující informace o žácích nese-psala, prý proto, aby se daná situace neobrátila proti ní. Dle nastalé situace se oblastní metodička prevence spolu s vedením školy dohodla na zrealizování individuálních rozhovorů dle výsledků ze sociometrického šetření. Jedna z vyučujících upozornila na Ondrovo vyhrožování Michalovi při vyučování. Individuálním rozhovorům byli přítomni: školní metodička prevence, výchovná poradkyně, ředitel školy spolu se zástupkyní, oblastní metodička prevence a já. Třídní učitelka se rozhovorů nezúčastnila. Postupně byli k rozhovorům zváni tyto žáci: Dominika, Martin, Marek, Dominik, Ondřej, Tereza, Žaneta, Tomáš a Lukáš. Žáci byli zaskočeni, vůbec netušili, co se najednou ve škole děje. Byli bráni postupně z hodin a po skončení rozhovoru byli odvedeni do jiných tříd, aby se zabránilo roznášení informací a ovlivňování ostatních. Z rozhovorů vyplynulo, že je Michal považován ve třídě za uzavřeného zvláštního chlapce, lehce manipulovatelného. Od začátku školního roku byl testován několika spolužáky, kteří jej nazývali hanlivými přezdívkami („psychouš“, „teplouš“). V kolektivu měl oslabenou pozici a stal se terčem zábavy, která byla často na hranici provokací či ubližování (plivnutí na oděv, stahování kalhot při tělocviku, zavírání na dívčím WC, braní penálu, povýšené komentáře, strkání, vyhrožování, úkolování). Toto chování potvrdili nejen spolužáci, ale i někteří vyučující. Michal sám nezvládal útokům čelit, zatím se svěřil třídní učitelce a učitelce fyziky. Dne 16. 11. 2010 opustil předčasně vyučování, matce si postěžoval

na žaludeční potíže. Chlapec nebyl během rozhovorů přítomen ve škole, situace byla konzultována s matkou telefonicky. Po skončení rozhovorů se škola rozhodla o provedení výchovných opatření a následné pozvání do školy rodičů žáků, kteří Michalovi ubližovali.

Setkání s psycholožkou

Po individuálních rozhovorech s problémovými žáky jsme se rozhodli kontaktovat psycholožku, která má Michala v dlouhodobé péči, aby nám objasnila postavení chlapce v kolektivu ze svého pohledu.

Schůzka proběhla dne 19. 11. 2011. Psycholožka nám sdělila, že chlapec je v její péči od roku 2002, kdy bylo konstatováno výrazné opoždění vývojového zrání v oblasti řeči, percepce a grafomotoriky a syndrom ADHD. Michalovi byl doporučen odklad školní docházky a speciálně pedagogická reedukace. Na přelomu roku 2003/2004 byla realizována individuální psychoterapie pro rizikové chování v kolektivu (agresivita vůči spolužákům, lživé výpovědi, obviňování druhých). Od listopadu 2007 do února 2008 Michal docházel na skupinovou terapii, kde mu bylo doporučeno psychiatrické vyšetření. Doporučená individuální psychoterapie byla využívána vždy jen při zhoršení Michalových problémů.

Začátkem března 2010 byla realizována skupinová práce se třídou, do které Michal přestoupil k podpoře skupinové koheze a zjištění Michalovi pozice ve třídě. Akceptace Michala třídním kolektivem byla podporována. Třída sepsala petici řediteli školy proti setrvání Michala ve třídě (po původně vstřícném přijetí Michala spolužáky, docházelo k narůstání vzájemné nevráživosti, Michal byl pro své projevy spolužáky odmítán a pro udržení přátelských vztahů podstupoval nežádoucí, často až ponižující úkony). Konfliktní situace byly převážně vyvolávány snahou Michala o kontakt a získání si zájmu vrstevníků, následně byl jimi pro své odlišné chování zneužíván, znevažován a necitlivě atakován dominantními spolužáky ve třídě. Svoji účast na konfliktech potvrzoval, odmítal však přijmout svůj podíl viny (nemá dostatečný náhled na průběh situací, neuvědomuje si své nevhodné sociální chování a průběh situace lživě konstruuje). Vzhledem k trvale špatným sociálním kontaktům je dlouhodobě frustrovaný a může rychle přecházet do verbálního útoku, kterým vyprovokuje konflikt a případný agresivní střet. Vzhledem ke zhoršení klimatu ve třídě došlo u Michala k rozvoji rizikového chování, proto byl doporučen v dubnu 2010 diagnostický pobyt ve FN Motol na dětském psychiatrickém oddělení. Poslední individuální

setkání bylo s Michalem realizováno v srpnu 2010. Závěry a doporučení byly podrobně konzultovány s matkou i pedagogy školy.

Setkání s rodiči problémových žáků

19. 11. 2011 přišli do školy rodiče jednotlivých žáků. Byly s nimi vedeny individuální pohovory. Rodiče se k dané situaci stavěli dobře, všichni se shodli na tom, že se nastalá situace musí řešit. Jejich argumentem ale také bylo to, že problémy v kolektivu trvají delší dobu (už od 1. Stupně), ale nikdy nebyly řešeny. Třídní učitelka byla rozhovorům přítomna a situaci posoudila jako nepříliš vážnou. Rodiče byli upozorněni na riziko negativního vývoje a byli požádáni o podporu dítěte v tomto nápravném období a v případě jakýchkoliv varovných signálů by byli opět zváni do školy.

12.2 2. setkání se třídou

24. 11. 2011 došlo ke druhé schůzce se třídou. Ještě předtím než došlo k samotné schůzce, byly s problémovými žáky vedeny další individuální rozhovory. Dominik uvedl, že je Michal ode dneška ve třídě. Bavili se spolu v klidu a Dominik prohlásil, že se bude snažit chovat lépe. Lukáš oznámil, že po radě rodičů bude Michala raději ignorovat. Tomáš zaujal stejné stanovisko jako Lukáš. Ondra byl nejvýřečnější. Po příchodu ředitele školy a udělení třídních důtek následovaly pro Ondru zákazy ze strany rodičů, které ho naštvaly.

Při vstupu byl ve třídě neustálý šum, žáci téměř nereagovali na náš příchod, přestože náš zaregistrovali. Některé projevy chování působily tak, že to dělají schválně, aby viděli naši reakci. Upozornili jsme žáky na stanovená pravidla z posledního setkání, přesto vykřikovali a nechtěli se ztišit. Začali jsme jim odpovídat hodně potichu a díky tomu zpozorněli. Společně s naší pomocí se třídě podařilo dát pravidla dohromady. Dokonce každé i vysvětlili. Pochválili jsme je, ale také jsme je upozornili, že není důležité pravidla jen znát, ale také je dodržovat. Poté jsme se jich zeptali, jestli si pamatují důvod našich schůzek a na čem jsme se minule domluvili. Říkali, že ano a vypadali, že se těší.

Žáky jsme požádali o přilepení štítků se svým jménem na viditelné místo na oděvu jako minule. Tato práce jim zabrala hodně času, stále se nebyli schopni koncentrovat a splnit úkol bez připomínek.

Pak jsme utvořili kruh a začali s vyhlásováním výsledků sociometrického šetření – podpora pozitivních vztahů ve třídě. U Dominiky, která zvítězila, to všichni očekávali. Druhé místo obsadil Tonda, což nejen u něj, ale i u ostatních žáků vzbudilo překvapení. Na Tondovi bylo vidět, že je rád. Na třetím místě byl Marek, Všichni měli radost a neskrývali překvapení. Během programu se objevilo nepřímé vysmívání se Michalovi. Také nikoho ze třídy nepřekvapilo to, že se na druhém konci žebříčku objevil Michal a Veronika, spíš bylo na třídě vidět, že to očekávali. Poté jsme žákům rozdali barevné proužky papírů s tím, aby jimi podpořili toho, kdo to podle nich potřebuje nejvíc. Většinu lístečků získal Michal, některé Veronika. Usmívali se a setkání tak končilo v celkové pohodě a klidu. Třídní učitelka se do hodiny nezapojovala. Dohodli jsme se s ní o kontaktování ohledně dalšího vývoje ve třídě a domluvili jsme si další setkání.

Hodnocení 2. setkání

Druhé setkání proběhlo klidněji než setkání první. Žáci se těšili na vyhlášení výsledků, a proto byla koncentrace během hodiny větší. Ale i přesto žáci zkoušeli, co všechno si mohou dovolit, co jim „projde“. Bylo cítit napětí mezi agresory a Michalem. I když kluci říkali, že se budou snažit, bylo vidět, jak jsou naštvaní. Museli jsme jim po setkání vysvětlit, že potrestání byli za své chování a ne kvůli někomu dalšímu. Všichni ze třídy brali lístečky podpory vážně. Nikdo tuto závěrečnou techniku nezlehčoval. Myslím si, že Michalovi podpora ze strany kolektivu pomohla.

Třetí setkání bude zaměřeno na spolupráci ve skupinách a na prezentaci svých názorů před ostatními.

12.3 3. setkání se třídou

Ze školy nebyl během listopadu a prosince žádný kontakt, i přes předchozí domluvu s třídní učitelkou, a proto jsme se školní metodičkou prevence stanovili datum dalšího setkání na 14. 1. 2011. Schůzka byla domluvena na poslední dvě hodiny v pátek, což se podepsalo na celém kolektivu.

Při příchodu do třídy jsme i přes dlouhou pauzu mezi setkáními zaznamenali výrazné zlepšení kázně. Žáci se zklidnili hned, jak jsme do třídy vstoupili. Dokonce už měli připraven kruh ze židlí. Pochválili jsme je a zeptali jsme se, proč už sestavili vzadu kruh. Odpověděli, že

chtějí mít víc času na práci. Zeptali jsme se jich, jestli jsou takhle aktivní i při jiných hodinách, odpověď zněla ne. Proto jsme je požádali, aby to zkusili i při jiných hodinách, že budou mít učitelé určitě radost.

Třídní učitelka odešla na oběd. Michal nebyl ve třídě přítomen. Žáci netušili, kde je.

Na začátku hodiny jsme na zem ve třídě položili osu od nuly do sta procent. Žáky jsme požádali, aby si stoupli na osu podle svého pocitu. Pokud by měli spoustu energie a síly, stáli by nejbližší sto procentům, pokud by jí moc neměli, stáli by blíž k nule. Většina třídy označila svoji energii jako slabou, proto jsme se rozhodli pro hru – „Zoopark“, která je zaměřena na blízkost, důvěru ve skupině apod. Na druhou stranu je to hra krátká, dynamická a pomáhá zvedat aktivitu a koncentraci. Začíná se rozdělením dětí do cca pěti skupin zvířat, záleží na velikosti skupiny, např. tygři, psi, kočky, opice, sloni. Po rozdělení zvířat v Zoo vypukla potopa. Postupně každý v kruhu hází kostkou a losuje jedno zvíře. Ta skupina zvířat, kterou daný člověk vylosuje, se šoupne o tolik míst, kolik jich padlo na kostce. Ve chvíli, kdy vedle vás není volná židle, sedáte si na toho, kdo tam sedí. Vždy se ale může posunout jen ten, který je nahoře. To znamená, že když je vytáhnuta např. skupina koček a kočka na dané židli sedí až dole, musí zůstat sedět. Hra končí ve chvíli, kdy se první člověk dostane zpět na své místo.

Hru vyhrál Radek. Zeptali jsme se dětí, jestli ví, proč se tahle hra hrála. Dominik správně odpověděl, že tu šlo hlavně o kontakt. Hra všechny bavila, což se ale odrazilo na jejich chování. Ve třídě byl nepořádek a hluk.

Hlavním tématem setkání byla pravidla spolupráce ve třídě, nejprve šlo o zmapování dovedností spolupracovat v malé skupině, rozvrhnout si úkoly a přijmout pracovní úkol. Rozdělili jsme třídu na týmy a rozdali jsme jim výňatky školního řádu. Při instrukcích se žáci nedokázali zklidnit, museli jsme je často napomínat. Skupiny měly za úkol pozorně si přečíst školní řád a promyslet si jednotlivé body. Žáci pracovali dobře, byli relativně v klidu. Při procházení třídou bylo vidět, že se zapojili všichni. Třídní učitelka se během hry vrátila z oběda. Po skončení následovala prezentace jednotlivých skupin, všichni to zvládli až na Libora, který hru bojkotoval. Excelovali Dominik a Ondra. Během prezentací se rozpoutala diskuze na téma ponižování a nedůstojné chování vyučujících k Ondrovi. Nikdo ale nedokázal navrhnout postup řešení. Dominik uvedl, že učitel musí být klidný, asertivní, nesmí být nervózní. Třídní učitelka se žáků zeptala, jestli je i ona někdy ponižuje nebo křičí nepřiměřeně. Nikdo ze třídy neodpověděl.

Protože byl ve třídě hluk, stihli se tímto způsobem prezentovat jen dvě skupiny. Pro rychlejší dokončení práce jsme se dohodli na přesunu žáků zpět do lavic, kdy se z nich stanou glosátoři odpovědí, my budeme moderátory. Rozsadili jsme na zvláštní místa Dominika, Ondru, Libora a dali jsme jim speciální funkce, aby se zabavili. Ve třídě byl najednou znát velký posun, všichni se snažili a byli aktivní. Touto hrou jsme setkání ukončili. Průběh setkání byl narušen nekázní a nedodržováním pravidel komunikace. Po skončení jsme měli krátkou schůzku s třídní učitelkou, při které nám oznámila, že je Michal od začátku ledna v léčebně. Na otázku, proč nás nekontaktovala hned, když byl hospitalizován, neodpověděla. Třídní učitelka by po návratu Michala chtěla zrealizovat program na duševní nemoci. Doporučili jsme jí o. s. Ledovec, který nabízí bezplatné programy pro třídy seznamující se s tématem duševních onemocnění. Třídní učitelka nás upozornila, že Tomáš nastupuje od února do SVP. Navrhli jsme jí, aby si s Ondrou popovídala o debatě v kroužku a aby přizvala i Ondrovu matku. Třídní odmítla s tím, abychom toto setkání zorganizovali a vedli sami. Na magnetické tabuli jsme žákům nechali výňatek ze školního řádu a instrukce do týmů.

Hodnocení 3. setkání

Třída neumí diskutovat a nezná pravidlo komunikace, že vždy mluví jen jeden, neumí naslouchat atd. Zeptali jsme se jich, jestli budou do příště zase trénovat, řekli, že ano. Skupinovou práci hodnotím kladně, žáci se začínají v malých skupinách poslouchat, zapojují se aktivně všichni. Při prezentaci měli někteří žáci problém obhájit svůj názor či postoj k dané situaci.

Druhý den nás kontaktovala třídní učitelka s tím, že se jí program včerejšího setkání nelíbil, stejné stanovisko řekla i třídě. Školní řád mohli probrat při občanské výchově. Ondra bude mít dvojku z chování za projevení svého názoru ohledně chování některých učitelů k jeho osobě. Skupinová práce podle třídní učitelky není pro tuhle třídu vhodná. Když jsme se zeptali na její názor proč, její odpověď zněla, že taková nekázeň ve třídě při normálních hodinách není. Dle našeho názoru zvládli skupinovou práci vcelku dobře, ve třídě sice byla nekázeň, ale žáci byli aktivní a spolupracovali všichni. Třídní na to nereagovala, řekla, že se jí spolupráce nelíbí. Do pololetí si rozmyslí, jak by chtěla pokračovat.

Setkání se zástupci školy

3. 2. 2011 nás emailem kontaktovala školní metodička prevence ohledně termínů setkání se třídami pro druhé pololetí. Odepsali jsme jí, že k dané třídě termíny setkání zatím nenavrhujeme. Požádali jsme o schůzku s ní, třídní učitelkou, případně i dalšími zainteresovanými. Metodička nevěděla o tom, že by třídní učitelka ukončila spolupráci a slíbila, že schůzku určitě zařídí.

Konzultace proběhla 10. 2. 2011 s třídní učitelkou, školní metodičkou prevence a se zástupkyní ředitele. Výsledkem schůzky bylo pokračování v programu, realizace v dopoledních časech, aby žáci nebyli tolik unaveni. Třídní učitelce byla nabídnuta možnost nechat se zastoupit jiným vyučujícím během setkání, toho ale nevyužila. Další zvolené téma bylo přestávky. Seznámili jsme vyučující, že při porušení pravidel bude následovat přestávková izolace. Ta spočívá v tom, že se žákům neplnícím stanovená pravidla sebere přestávka. Tuto dobu tráví v kabinetu s vyučujícím a do třídy se vrací jen na výuku. Domluvili jsme se, že plán přestávkové izolace připravíme škole my. Nabídli jsme třídní učitelce termín práce se třídou na téma duševní onemocnění, třídní ho odmítla. Na této schůzce byla stanovena pravidla tak, že po každém setkání proběhne hodnocení s třídní učitelkou a školní metodička prevence se může setkání kdykoliv zúčastnit.

Po skončení schůzky nás zástupkyně ředitele seznámila s aktuální situací ve třídě dle vyučujících. O výuce je klid, ale problémem je nekázeň při přestávkách (bouchání dveřmi, bučení, bouchání do lavic apod.).

12.4 4. setkání se třídou

Na začátku dalšího setkání, které bylo 14. 2. 2011, nás přivítal opět hluk. Žáci se ale zklidnili hned, když jsme promluvili. Na úvod jsme je požádali o anonymní kresbu čehokoliv, co se ve třídě změnilo za půl roku od prvního setkání. Pro příklad jsme na tabuli nakreslili počasí. Zhruba třetina žáků něco vypracovala, třetina vytvořila obrázek podle předlohy a třetina nedělala nic. Po chvíli jsme je vyzvali, aby svůj výtvar prezentovali, ale nikdo z žáků nechtěl. Jen třídní učitelka vystoupila s tím, že pro ni se změnilo to, že je Michal v léčebně a Tomáš v SVP. Z reakce třídy bylo vidět, že tato informace je pro ně známá. Michal stále není ve škole.

Upozornili jsme třídu, že dnešní setkání se týká přestávek. Zeptali jsme se jich, zda ví, k čemu jsou přestávky určeny. Odpověděli, že slouží k odpočinku, přípravě na další hodinu, ke svačině, k přesunu do jiných tříd atd. Dali jsme jim za úkol sepsat, jak toho dosáhnou a kdo nebo co může cíl přestávky překazit. Někteří byli velmi aktivní, jiní vůbec. Na druhou stranu papíru měli napsat libovolný počet pravidel, příkazů, zákazů a dohod, jak dodržet klid ve třídě o přestávkách. Po sepsání jsme se přesunuli do kruhu i s třídní učitelkou a společně vyškrtávali pravidla a požadavky, které byly nereálné. Při této aktivitě byli žáci velmi pasivní. Sepsali jsme čtyři pravidla přestávek na balicí papír s tím, že zbylých pět si doplní sami žáci. Čtyři dohodnutá pravidla zněla takto:

- neničím školní majetek
- nehlučím
- vždy jsem připraven na hodinu
- respektuji potřeby druhých.

Seznámili jsme žáky se sankcemi, které budou následovat při nedodržování daných pravidel, a to přestávková izolace.

Žáci přerušili toto téma prosazením svého názoru, že nemohou v době přestávek navštívit jiná patra budovy a nazvali to šikanou ze strany učitelů. Proto jsme s nimi začali na téma šikana debatovat a snažili se jim vysvětlit podstatu šikany. K přechodu do jiných pater se vyjádřila třídní učitelka tak, že po jejím svolení je mohou navštívit.

Následovala otázka, zda dokáží přesně definovat šikanu mezi sebou, když jsou si tak jisti šikanou ze strany učitelů. Byli otázkou zaskočeni a bránili se vysvětlením, že se v jejich případě jednalo o vzájemné pošťuchování. Nastínili jsme jim, jaké situace mohou být za šikanu považovány, i když jimi nejsou tak myšleny a posuzovány. Vysvětlili jsme si pojmy agresor a oběť. Dále jsme mluvili o tom, jaké tresty mohou nejen pro agresory, ale i pro ty, kteří agresory podporují, přijít. Objasnili jsme dětem postup při řešení šikany, upozornili jsme je na možnost přizvání policie k řešení atd. V tento moment bylo na žácích vidět, že si teprve teď začínají uvědomovat závažnost svého jednání. Dále jsme probrali i možnosti řešení při poničení školního majetku. Během tohoto rozhovoru Dominik zmínil bez dalšího komentáře, že mu Michal dluží peníze.

Na závěr programu „Bezva třída“ byl zařazen i zážitkový seminář, na kterém bychom intenzivně pracovali s důvěrou v třídním kolektivu. Po domluvě s třídní učitelkou bude toto

setkání realizováno až po návratu Michala z léčebny, ke kterému by mělo dojít na začátku března, aby došlo k jeho pozitivní podpoře v kolektivu.

Třídní učitelka souhlasila s okamžitým kontaktováním po Michalově návratu, ke kterému ale nedošlo i přesto, že se Michal do školy vrátil.

Hodnocení 4. setkání

Tuto hodinu proběhla spolupráce v menších skupinkách velmi dobře. Problémem je individuální prezentace jednotlivců před třídou, jsou znát obavy a nejistota, strach, že se „ztrapní“. Výsledkem je pasivita při společné práci v kruhu a nechut' mluvit před ostatními. Kázeňsky byli bezproblémoví.

Setkání se zástupci školy

Dne 21. 3. 2011 nás kontaktovala školní metodička prevence proto, aby si s námi domluvila informační schůzku ohledně incidentu u školního bufetu, který oznámila vedení školy provozní školního bufetu. Setkání bylo domluveno na 22. 3. 2011. za přítomnosti ředitele školy, zástupkyně ředitele, provozní školního bufetu, oblastní metodičky prevence a mě. Schůzka se konala za účelem probrání postupu školy v incidentu u školního bufetu, kdy byl Michal Tomášem a dalšími napaden. Byla přivolána i Policie České republiky, jejíž zástupci vedli výslechy zúčastněných. Při konfrontaci Michal vše popřel, Tomáš je prý jeho kamarád, proto Policie neměla pravomoc k dalšímu řešení a škole byly navrženy z jejich strany další postupy jednání. Po této události byl Michal rozrušen a ze školy byl vyzvednut matkou.

Při tomto setkání nás školní metodička prevence požádala, jestli bychom mohli promluvit s Michalovou matkou, kterou jsme ihned kontaktovali telefonicky. Bylo nám řečeno, že Michal doma o problémech ve škole skoro nemluví, ale téměř každé ráno vybírá kasičku. Do deváté třídy by chtěl nastoupit na jiné škole. Michal dochází do psychiatrické léčebny ohledně své poruchy, proto jsme požádali matku, zda by nám mohla zaslat zprávu z vyšetření. Na tuto žádost nijak nereagovala. Sama nás požádala o zaslání zápisu ze schůzky ve škole, která jí byla následně odeslána. Emailem byla matka požádána o objednání syna na vyšetření k psychologce, kterou již předtím navštěvovali. Dle našeho názoru by chlapec pravděpodobně potřeboval její aktuální odbornou podporu kvůli jeho těžké situaci ve škole.

Opatření ze schůzky byla následující. Ochrana oběti bude spočívat v přestávkové izolaci agresorů - velkou přestávku budou tyto děti trávit odděleně pod dozorem. Jejich zákonní zástupci budou o tomto opatření informováni třídními učiteli a potrvá do konce školního roku. Vedení školy uskuteční individuální rozhovor s Michalem a jeho matkou, které nabídne možnost dřívějších odchodů chlapce z vyučování. Škola se pokusí dále zjistit více informací o dané situaci, počet zainteresovaných žáků a vůdce agresorů. Výsledky šetření bude možno použít k následnému výslechu potenciálních agresorů a jako dokumentace pro oznámení Policii ČR a na Orgán sociálně právní ochrany dětí. Vyšetřování Policie je zaměřeno na nebezpečné protiprávní jednání. Škola ze své pravomoci řeší porušení školního řádu, má možnost prošetřit intenzitu podílení se jednotlivých žáků, případně zjistit „šedou eminenci“ stojící v pozadí a udělit výchovná opatření těm, kteří byli přítomni incidentu u školního bufetu. Bude-li škola potřebovat, můžeme metodicky podpořit vedení výslechu. Dále jsme navrhli ukončit program „Bezva třída“ podle původního plánu ještě jedním setkáním se třídou, a to již doporučeným zážitkovým seminářem, kde bychom se žáky pracovali na téma spolupráce ve třídě, agresivita a šikana. Setkání bylo domluveno na pátek 25. 3. 2011.

12.5 Zážitkový seminář

Při vstupu do třídy dne 25. 3. 2011 bylo u žáků vidět překvapení. Hned usedli do lavic a čekali, co se bude dít. Seznámili jsme je s hlavním cílem zážitkového semináře, a to stmelení kolektivu, upravení vztahů ve skupině a zamezení případné šikany. Požádali jsme je o zopakování již daných pravidel, se kterými bylo pracováno po celou dobu programu „Bezva třída“. Všechna pravidla byla bez větších obtíží zopakována a na třídě bylo vidět postupné opadání nervozity. Byly jim rozdány lepící štítky stejně jako při předchozích setkáních a opět byli požádáni o viditelné připevnění na oděv. I tento úkol žáci zvládli poměrně dobře. Mezitím jsme v zadní části třídy rozmístili na zemi tři obrázky – slunce, mrak a bouřku a požádali jsme třídu, aby se přemístila k nám. Jejich úkolem bylo se postavit na ten obrázek, který nejlépe vystihoval jejich momentální náladu. Michal si vybral obrázek mraku a Tomáš s Dominikem stáli na obrázku bouřky. Ve třídě byl nejvíce vybírán obrázek mrak, což sami žáci odůvodnili těžkým a z jejich pohledu neúspěšným dnem ve škole. Michal se snažil tvářit nezúčastněně, ale byl na něm vidět smutek. Naproti tomu Tomáš s Dominikem byli našťvaní a dávali to všem zřetelně najevo.

Jako další hru jsme zvolili „Molekuly“, při níž se žáci spojují do útvarů podle zvoleného zadání metodika. Např. molekuly spojte se po dvou, třech, čtyřech atd. Volba stavby molekul není náhodná. Pro vedoucího je důležité sledovat agresory a snažit se určovat seskupení tak, aby agresori vypadli. Žáci hra bavila, spolupracovali, jen se jim nedařilo udržet kázeň. Po skončení probíhalo hodnocení, při kterém sami žáci uznali důležitost Michalovy osoby při hře v momentech, kdy jeho přítomnost zabránila jejich vypadnutí ze hry. Tento okamžik jsme vnímali jako zlomový a pochválili jsme žáky za zralé a objektivní uvažování. Třídní učitelka hrám jen přihlížela, i když měla možnost zapojení se.

Třetí hra se jmenovala „Pevnost“, při níž metodik zvolí několik zástupců podle velikosti skupiny, které pošle za dveře. Zbytek skupiny je požádán, aby si stoupl do těsného kroužku a pevně se chytl. Dále jsou jim dány instrukce, aby žáky stojícími za dveřmi nenechali kruh rozpojit a tím vstoupit dovnitř. Ti, kteří stojí za dveřmi, mají opačný úkol, a to dostat se dovnitř kruhu. Pro splnění cíle našeho setkání jsme vybrané agresory, Tomáše, Dominika a Ondru, poslali za dveře. Po návratu do třídy a zadání úkolu se zachovali přesně podle očekávání, snažili se kruh od sebe násilím rozpojit a tím se dostat dovnitř. Nepodařilo se jim to. Poté jsme si sedli do kroužku a ptali jsme se na jejich pocity při hře. Všichni tři se shodli na negativním pocitu, že byli odmítáni a nevěděli, co mají udělat pro změnu. Vysvětlovali jsme jim, že stejné pocity může zažívat oběť šikany. Bylo na nich vidět, jak nad touto informací přemýšlí.

Po zhodnocení následovala hra „Hrad“, která má podobná pravidla jako „Pevnost“. Při té jsme poslali za dveře Michala a Veroniku. Žáci opět stojí blízko sebe a pevně se drží. Ti, co přijdou z venku, jsou požádáni, aby zkusili najít klíč, jak se dostat dovnitř hradu. Michal a Veronika byli opět vybráni záměrně. Třída si jako klíč k zámku vybrala dotek v podkolení jamce. Veronika s Michalem nemohli delší dobu zjistit správný klíč. Zkoušeli poťukání na rameno, pohlazení atd. Museli jsme jim poradit. Po naší nápovědě se jim povedlo odhalit klíč. Po skončení hry jsme se Veroniky i Michala ptali, jaké to bylo. Řekli, že je mrzelo, když se jim klíč nedařilo najít. Snažili jsme se jim na této situaci vysvětlit, že někdy třeba zvolí špatný klíč k navázání kontaktu a je důležité hledat víc a zkusit různé varianty. Na žácích bylo vidět, jak je pro ně překvapivé, že se dá situace jejich třídy přesně popsat při hře. Na konec zážitkového semináře jsme si zahráli hru „Řada“. Postavili jsme žáky do jedné řady a požádali jsme je, aby udělal krok dopředu ten, kdo si přeje, aby se vztahy ve třídě zlepšily. Krok udělala celá třída. Poté jsme je požádali, aby udělal krok dopředu ten, kdo sám udělá něco proto, aby se vztahy zlepšily. V tuto chvíli se dopředu posunula asi jen třetina třídy.

Třída byla pozitivně naladěna. Rozloučili jsme se s tím, že se sejdeme ještě jednou na závěrečné sociometrické šetření. Třídní učitelka byla s průběhem zážitkového semináře podle svých slov spokojena. Domluvili jsme si další schůzku přibližně za tři týdny, kdy by bylo provedeno kontrolní sociometrické šetření.

Kontrolní sociometrické šetření

Kontrolní sociometrické šetření proběhlo dne 15. 4. 2011. Při příchodu do třídy byl klid, žáci stáli na svých místech. Bylo na nich vidět, že se na nás těšili. Položili jsme jim několik otázek na uvolnění atmosféry, jak se jim daří, jak vychází s učiteli apod. Odpověděli, že při některých hodinách ještě vyrušují, ale že se víc snaží si naslouchat, i když je to někdy těžké. S třídní učitelkou si domluvili znamení (zvednutá ruka), které jim připomene, že jsou hluční až příliš. Požádali jsme je, jestli by nám mohli rukou ukázat své současné pocity ve třídě. Když bude ruka u země, není nálada dobrá, čím výš ruka bude, tím je nálada lepší. Až na výjimky měli všichni ruku přibližně v polovině. Poté jsme jim rozdali znovu sociometrický dotazník B3, který bez větších obtíží vyplnili. Ale i přesto si neodpustili pár poznámek a otáčení se na sebe. Po vyplnění dotazníku jsme se s dětmi rozloučili a pochválili jsme je za velké zlepšení jejich chování. Poté jsme měli krátkou schůzku s vedením školy. Ředitelka hodnotila chování třídy jako dobré, došlo k velkému zlepšení a učitelé nepociťovali ani žádné náznaky šikany. Dohodli jsme se s vedením o následném informování o výsledcích kontrolního sociometrického šetření.

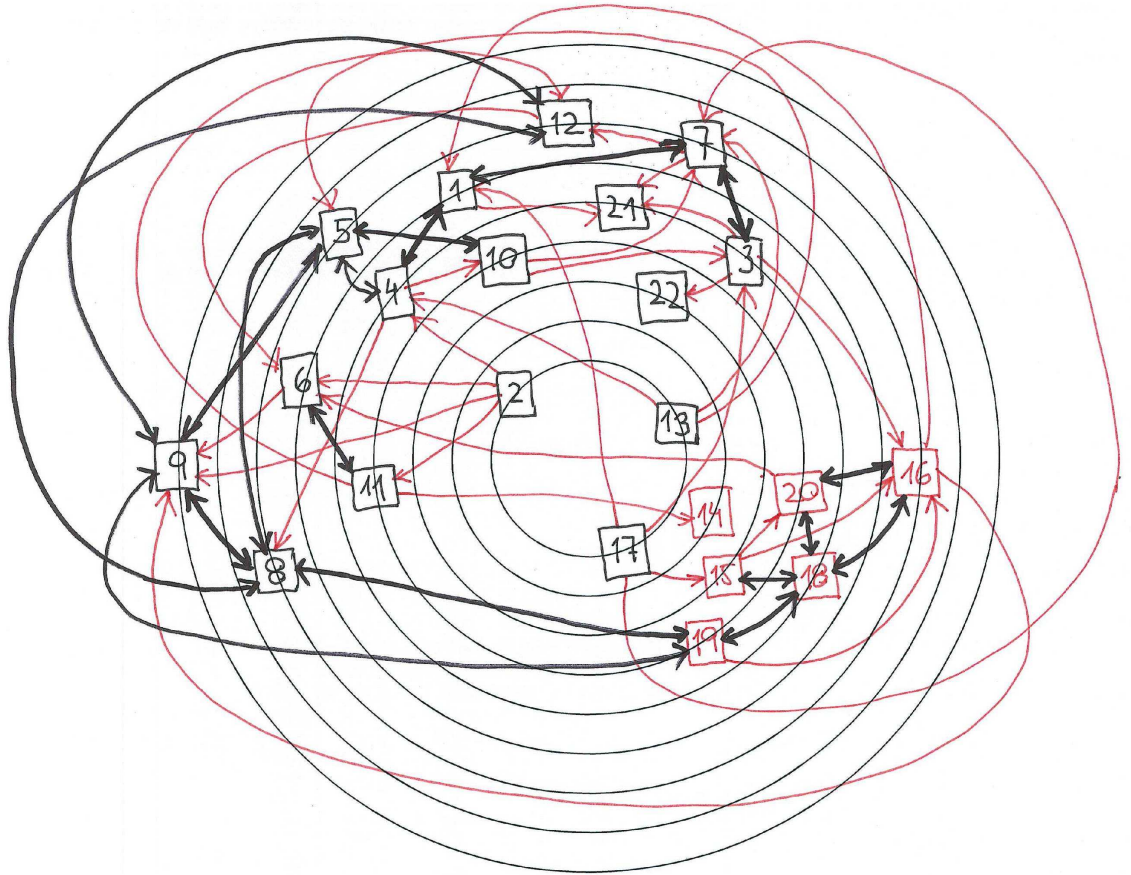
13 Prezentace dat získaných dotazníkovým šetřením

V následujících podkapitolách jsou prezentovány výsledky sociometrického šetření, které proběhlo v časovém rozmezí půl roku během práce s problémovým třídním kolektivem. Jsou zde ukázány sociogramy, které vznikly na základě sociometrického šetření v třídním kolektivu, před realizací programu „Bezva třída“ a sociogramy, které vznikly po jeho realizaci. Pro prezentaci jsem zvolila jak sociogramy pozitivního, tak i negativního vlivu mezi žáky, jelikož se domnívám, že znázorněné sociogramy ukazují zlepšení pozice Michala ve třídě, a tudíž je možno předpokládat, že program „Bezva třída“ i spolu s dalšími opatřeními pozitivně působil na problémový třídní kolektiv. Na následujících sociogramech jsou prezentovány vazby mezi jednotlivými dětmi podle jejich odpovědí v zadaném dotazníku, který je přílohou č. 1. Každému žákovi je při vyhodnocování přiděleno číslo, pod kterým je zastoupen v sociogramu, aby nedošlo k narušení osobních údajů, neprezentují tedy v následujících podkapitolách jmenný seznam žáků dané třídy.

Při zadávání prvního dotazníku byli ve třídě přítomni všichni žáci, tzn. 22 žáků, stejně tak tomu bylo i při závěrečném dotazníkovém šetření. Návratnost tedy byla 100%.

13.1 Sociogram pozitivního vlivu před realizací programu

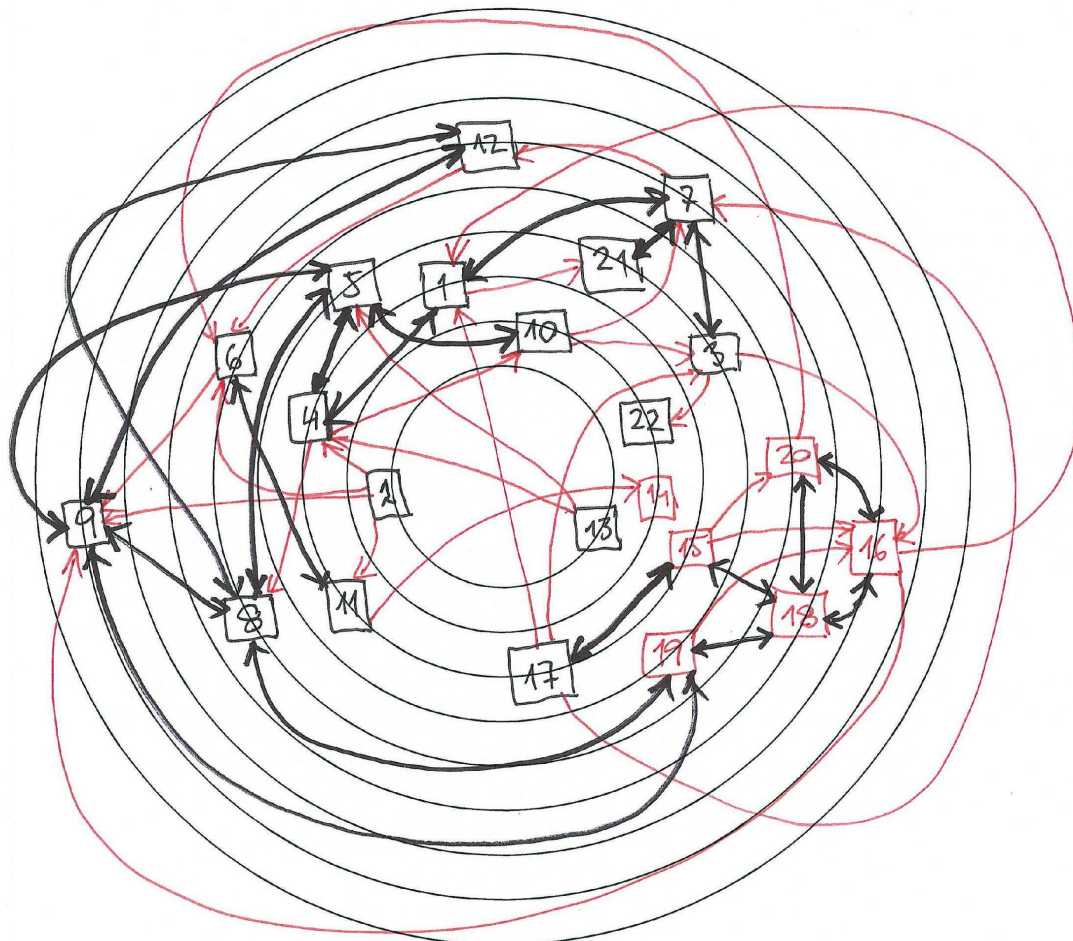
Obrázek č. 1 - Sociogram pozitivního vlivu před realizací programu

Z obrázku č. 1 je patrné problematické postavení chlapce s číslem 17 (Michal) v kolektivu. Objevuje se na úplném okraji kolektivu, je svými spolužáky vyčleněn. I přesto, že on cítí ke třem žákům kladnou vazbu, k němu ji necítí nikdo. Jinak působí kolektiv vcelku pozitivním dojmem. Objevilo se zde 18 vzájemných pozitivních vazeb. Některé z nich jsou i mezi hochy a dívkami, což hodnotím v tomto věku velmi pozitivně.

13.2 Sociogram pozitivního vlivu po realizaci programu

Obrázek č. 2 - Sociogram pozitivního vlivu po realizaci programu

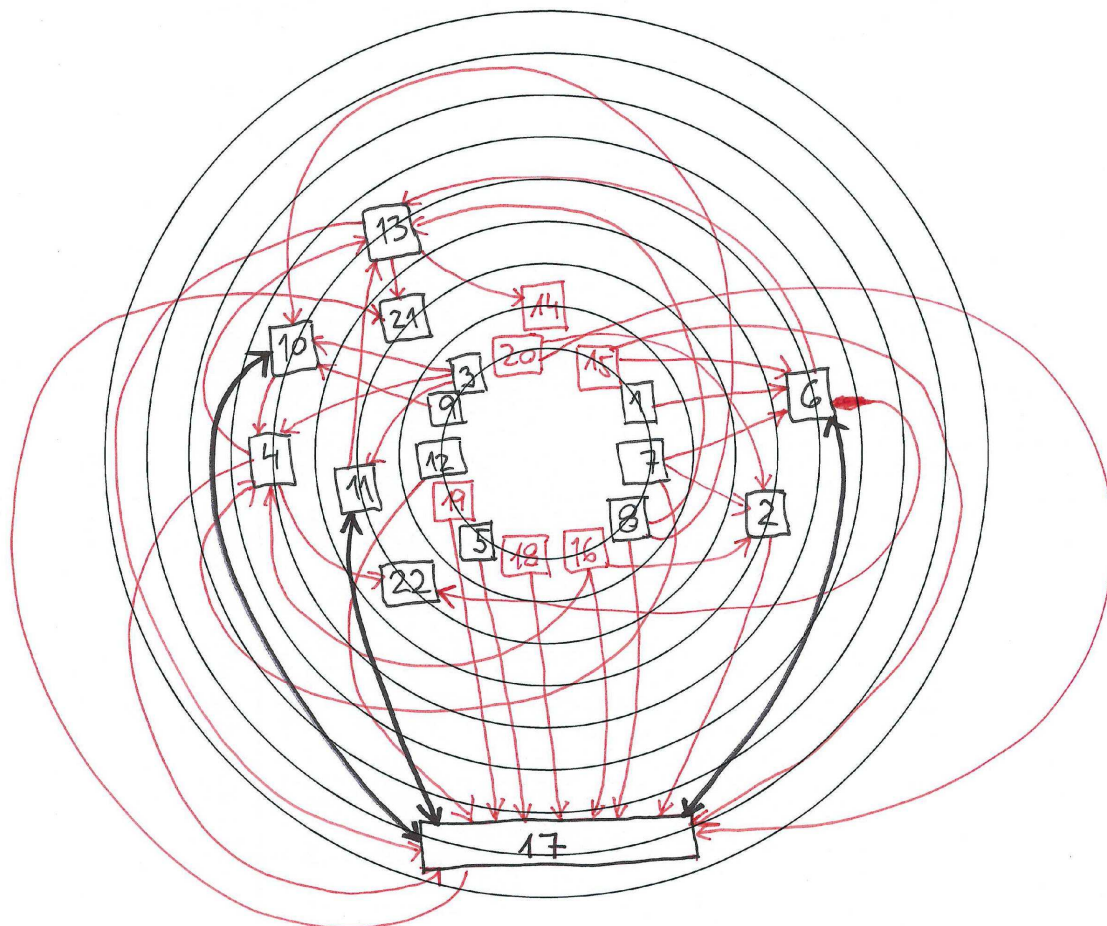

Na obrázku č. 2 vidíme sociogram pozitivního vlivu po realizaci programu „Bezva třída“. Michalovo postavení (17) se v kolektivu mírně zlepšilo. Dokonce má jednu vzájemnou pozitivní vazbu. Jinak zůstali vztahy mezi žáky celkem vyrovnané, jen některé vzájemné kladné vazby vymizely. Může to být dáno i realizací programu, při které se ukazovaly různé povahy jednotlivých žáků. Celkově tento obrázek ale působí dojmem vyrovnané třídy.

13.3 Sociogram negativního vlivu před realizací programu

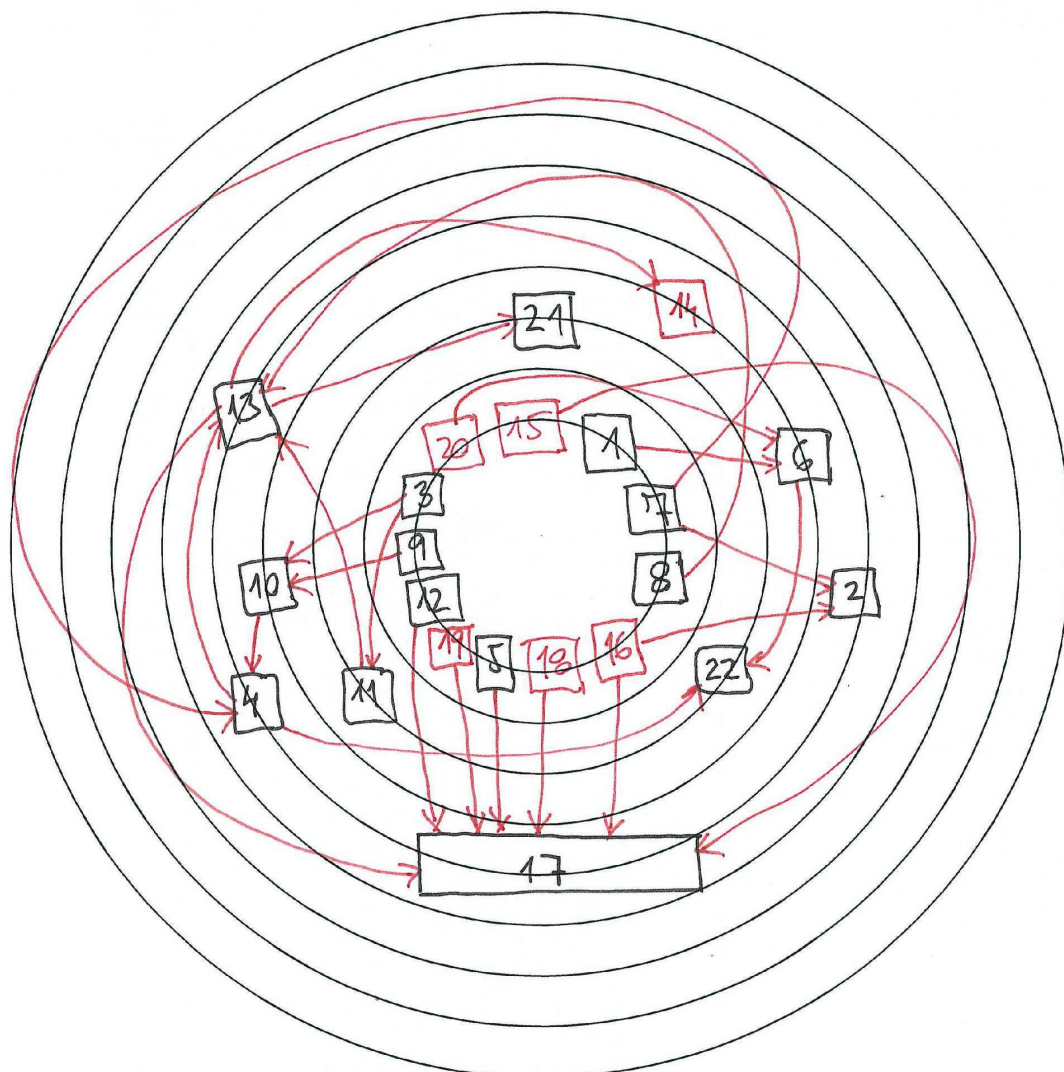
Obrázek č. 3 - Sociogram pozitivního vlivu před realizací programu

Z obrázku č. 3 je patrné vyčlenění žáka s číslem 17 z kolektivu. Jedná se o Michala, u kterého se během programu potvrdila šikana. Je vidět, že žák není v kolektivu oblíbený, čemuž nasvědčuje velké množství negativních vazeb. Musíme si uvědomit, že negativní vazbu k Tomášovi označila více jak polovina žáků. Michal k ostatním tolik negativních vazeb nemá. Zde se potvrzují slova Michalovi psycholožky, která uvedla, že Michal nedokáže reálně vyhodnotit nastalé situace. V sociogramu se nám objevily i 3 vzájemné negativní vazby. Jsou to vazby mezi Michalem (č. 17) a žákem s číslem 6, pod kterým se nachází Ondra, dále s žákem s číslem 10, což je Dominik a poslední vzájemná negativní vazba je opět mezi Michalem a žákem s číslem 11, pod kterým se nachází Tomáš. Jak se potvrdilo během individuálních rozhovorů, které se uskutečnily na základě tohoto sociogramu, Ondra, Dominik i Tomáš byli hlavními agresory ve vztahu k Michalovi. Je zvláštní, že si napětí mezi spolužáky nikdo z vyučujících nevšiml.

13.4 Sociogram negativního vlivu po realizaci programu

Obrázek č. 4 - Sociogram pozitivního vlivu po realizaci programu

Na obrázku č. 4, po realizaci programu „Bezva třída“ vidíme velké zlepšení vztahů v třídním kolektivu. Již první pohled je patrné uklidnění situace. Vymizela zhruba třetina negativních vazeb k Michalovi. Podle sociogramu je vidět, že zůstala jedna vzájemná negativní vazba a to opět mezi Michalem a Tomášem. Je to nejspíš z toho důvodu, že Tomáš měl s Michalem nejvíce konfliktů. Tím pádem má Michal z Tomáše neustále a strach a Tomáš, který byl za své chování vůči Michalovi potrestán je na něj našťvaný. Vzájemné negativní vztahy mezi Michalem a druhými dvěma chlapci (Ondrou a Dominikem) vymizely. Tomu nasvědčoval i průběh zážitkového semináře, během nějž panovala ve třídě pozitivní nálada.

14 Zhodnocení praktické části

Tématem praktické části bakalářské práce byl popis průběhu programu „Bezva třída“, který je užíván při práci s problémovými třídními kolektivy.

Program „Bezva třída“ probíhal ve třídě na základě žádosti třídní učitelky, která kolektiv označila jako problémový a požádala o potvrzení, či vyvrácení svých úvah na základě sociometrického šetření. Jelikož jako hlavní problémy uvedla vyrušování, nedodržování školního řádu, nerespektování autorit, ani svých spolužáků, rozhodli jsme se, že po sociometrickém šetření budeme s kolektivem pracovat s již zmíněným programem. Sociometrické šetření ale poukázalo i na problémy vztahové, které se potvrdily na základě incidentu ve škole. Proto probíhaly ve třídě dva programy zároveň. S celým třídním kolektivem se pracovalo na zlepšení kázeňských problémů a paralelně s tím se individuálně řešila i šikana mezi jednotlivými žáky. I přesto, že má program „Bezva třída“ jasně stanovená pravidla, museli jsme někdy průběh programu částečně pozměnit, a to z důvodu nastalé neočekávané situace.

Jak nám ukazují sociogramy, došlo ve vztazích mezi žáky k výraznému zlepšení. Vymizely některé negativní vazby a hlavně téměř vymizely vzájemné negativní vazby. Michal se více přiblížil spolužákům, kteří si k němu snaží postupně nalézt cestu.

Podle popisu programu jsou celkem jasně vidět jednotlivá stadia práce s třídním kolektivem,. Během jednotlivých setkání se zlepšovala kázeň i spolupráce ze strany žáků. Z popisu určitých situací může být patrné narušení průběhu programu rozuzlením šikany v kolektivu. Domnívám se, že právě vyřešení šikany vedlo k tak výraznému stmelení kolektivu. Z mého pohledu došlo k pochybení ze strany školy, která příliš dlouho neřešila problémy týkající se projevů šikany k Michalovi. Z rozhovorů s některými učiteli vyšlo během průběhu programu najevo, že určité znaky šikany zaznamenali již dřív, ale nechtěli si připustit vážnost problému. Další nešťastné řešení vidím v zařazení dvou problémových žáků, kteří byli oběťmi šikany na předchozích školách, do kolektivu, který se potýkal se vztahovými problémy. Myslím si, že kdyby byl na škole zaměstnán sociální pedagog, speciální pedagog, nebo psycholog, mohl by těmto problémům předcházet nebo by mohl zahájit včasější řešení nastalého problému. Učitelé i žáci by k němu měli jistě větší důvěru než k instituci, která stojí mimo školu a jeho práce s žáky by byla dlouhodobá a systematická. Domnívám se, že v dnešní době je velice důležité výchovné působení školy na žáka a to nejen během výuky, ale i mimo ni. Děti mají daleko lehčí přístup ke všem sociálně patologickým jevům a potřebují

někoho, kdo jim určí mantinely jejich chování. I přesto, že jsou učitelé školeni na řešení těchto situací, žáci k nim necítí potřebnou důvěru. Učitel na ně primárně stále působí jako pedagog, který žáka vzdělává, zkouší a dává kázeňské tresty. Pro vytvoření vztahu mezi žákem a dospělým je potřeba získání vzájemné důvěry, kterou si snáz vybuduje sociální pedagog, který bude působit na škole jen v této pozici.

Na základě tohoto problémového kolektivu jsme konzultovali možnost zaměstnání sociálního pedagoga na škole. Vedení školy přislíbilo projednání financování se zástupci města, které je zřizovatelem.

I přes výrazné zlepšení situace ve třídě je naším záměrem dále s danou třídou spolupracovat a provést další kontrolní sociometrické šetření.

Závěr

Úkolem bakalářské práce bylo nastínit tematiku práce s problémovým třídním kolektivem. Práce je rozdělena na dvě části. Cílem teoretické práce bylo vytvořit přehledný rámec zkoumaného tématu a poukázat na stěžejní témata, důležitá pro pochopení práce s problémovými třídními kolektivy. V jednotlivých kapitolách je pozornost věnována mimo jiné pojmům intervence, školní třída, komunikace ve skupině. Vysvětlení těchto pojmů přispívá k lepšímu pochopení práce s problémovým třídním kolektivem, jehož znaky jsou vymezeny v samostatné kapitole. V návaznosti na téma problémového třídního kolektivu je zařazena kapitola popisující sociálně patologické jevy, které se mohou v takovém kolektivu vyskytnout. V teoretické části práce je dále popsána pedagogicko – psychologická poradna, která se práci s problémovými třídními kolektivy zabývá. Věnuje se mimo jiné také prevenci a primárně preventivním programům. Na obě tato témata je poukázáno v závěru teoretické části práce. Jsem si vědoma, že jednotlivé kapitoly velmi zjednodušují danou problematiku. Domnívám se ale, že tento popis vyhovuje bakalářské práci. Uvědomuji si, že program, který je zde popisován, překračuje hranice sociální pedagogiky. Zasahuje jak do oblasti psychologie, tak sociologie a speciální pedagogiky. Přesto si myslím, že je to téma, kterým by se sociální pedagogika měla zabývat.

Praktická část je zaměřena na popis průběhu programu podle dané metodiky programu „Bezva třída“ a ověření efektivity programu pomocí standardizovaných sociometrických dotazníků B3, který byl žákům zadán před zahájením zmiňovaného programu a po jeho ukončení. Cílem bylo zjistit, zda se v praxi dá pracovat podle předem dané metodiky a zda dochází po realizaci ke změně ve vztazích v třídním kolektivu. Jsou zde popsána jednotlivá setkání, ke kterým docházelo v průběhu půl roku. Doplnujícími metodami byly: pozorování a individuální rozhovory. Rozhovory byly užity ve chvíli, kdy došlo k odhalení šikany v kolektivu.

Práce s kolektivem byla zahájena po žádosti třídní učitelky, která kolektiv vnímala jako problémový. Během jednotlivých setkání bylo pracováno pomocí skupinové dynamiky na obnovení zdravých vztahů ve skupině, dále byla podporována důvěra v kolektiv a dodržování určitých pravidel a norem. V dané třídě byla také problematická komunikace s třídní učitelkou. I přesto, že objednávka tohoto programu přišla z její strany, následná spolupráce byla složitá. Třídní učitelka s námi nespolupracovala, nezapojovala se do společných her se třídou. Myslím si, že toto všechno se odrazilo právě také na třídním

kolektivu. Dále průběh programu zkomplikovalo odhalení šikany v třídním kolektivu. Po tomto odhalení, probíhalo paralelně s programem „Bezva třída“ ve škole šetření tohoto sociálně patologického jevu. Přes všechna tato úskalí se povedlo program dokončit. Z výsledků sociometrického dotazníku, který byl třídou vypracován před i po ukončení programu, je patrné zlepšení napjatých vztahů v kolektivu. Dalším poznatkem se jeví to, že se zdařilo, alespoň částečně, začlenit žáky stojící mimo třídní skupinu před realizací programu do kolektivu. Všechny tyto informace jsou patrné z grafů uvedených v praktické části bakalářské práce.

Zároveň je ale nutné si připustit, že na pozitivním vývoji vztahů žáků ve třídě se mohly podílet i jiné faktory jako například zainteresování jiných institucí.: SVP, Policie ČR.

Shrneme-li výstupy z praktické části bakalářské práce je evidentní, že aplikace programu „Bezva třída“, kterému předchází sociometrické šetření pro lepší poznání vztahů mezi žáky, v praxi přináší pozitivní výsledky při práci s problémovým třídním kolektivem.

Seznam grafických příloh

Obrázek č. 1 - Sociogram pozitivního vlivu před realizací programu

Obrázek č. 2 - Sociogram pozitivního vlivu po realizaci programu

Obrázek č. 3 - Sociogram pozitivního vlivu před realizací programu

Obrázek č. 4 - Sociogram pozitivního vlivu po realizaci programu

Seznam literatury a dalších studijních materiálů

Seznam literatury

AUGER, Marie-Therese; BOUCHARLAT, Christiane. *Učitel a problémový žák*. I.vyd. Praha: Portál, 2005. 128s. ISBN 80-7178-907-0.

BARTLOVÁ, Sylva. *Sociální patologie*. I. Vyd. Brno: Institut pro vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví, 1998. 53 s. ISBN 80-7013-259-0

BELZ, Horst; SIEGRIST, Marco. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení*. I.vyd. Praha: Portál, 2000. 376 s. ISBN-80-7178-479-6.

HARTL, Pavel; HARTLOVÁ, Helena. *Psychologický slovník*. I.vyd. Praha: Portál, 2000. 776 s. ISBN 80-7178-303-X

HERMOCHOVÁ, Soňa. *Skupinová dynamika ve školní třídě*. I.vyd. AISIS 2005. ISBN 80-239-5612-4

KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování*. I. Vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-513-X

KRAUS, Blahoslav. *Sociální patologie*. I.vyd. Hradec Králové: Gaudeamus 2007. 326 s. ISBN 978-80-7041-896-3

KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. I.vyd. Praha: Portál, 2008. 216 s. ISBN 978-80-7367-383-3.

LAŠEK, Jan. *Sociálně psychologické klima školních tříd a školy*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2001. 162 s. ISBN 80-7041-088-4.

NEZVAL, Jiří. vydáno 5.7.2010 [online], *Prevence sociálně patologických jevů*. Přístup z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/prevence-ptj>

ONDŘÍČEK, Petr. *Františku přestaň konečně zlobit, nebo...* .I.vyd. Praha: ISV nakladatelství 2003 175 s. ISBN 80-86642-18-6

PIPEKOVÁ, J. a kol. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Paido. Brno 1998. ISBN 80-7315-120-0

ŘEPOVÁ, Petra; *Speciální pedagogika osob s poruchami chování*. In RENOTIEROVÁ, Marie; LUDÍKOVÁ, Marie a kol. *Speciální pedagogika*, 3.vyd. Olomouc. 2005. 314 s. ISBN 80-244-1073-7

ŘÍČAN, Pavel. *Agresivita a šikana mezi dětmi*. Praha: Portál, 1995. 95 s. ISBN 80-7178-049-9

SLAVÍKOVÁ, Ivana; HOMOLOVÁ Kateřina; DOLEŽEL, Pavel; *Sociometrický-ratingový dotazník V.Hrabala*, st.II.vyd. Institut pedagogicko-psychologického poradenství. 2007. 76 s. ISBN 978-80-86856-34-6

SOUČEK, Jan; HOLUBÁŘ, Zdeněk. *Sociální psychologie*. I.vyd. Univerzita Pardubice. 1999. 155 s. ISBN 80-7194-074-7

SVOBODA, Mojmír; KREJČÍŘOVÁ, Dana; VÁGNEROVÁ Marie. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. I. vyd. Praha: Portál, 2001. 792 s. ISBN 80-7178-545-8

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychologie problémového dítěte školního věku*. I. vyd. Praha: 1997. 170 s. ISBN 80-7184-488-8.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. I.vyd. Praha: Portál, 1999. 448 s. ISBN 80-7178-214-9, s.283

VODÁČKOVÁ, Daniela a kol. *Krizová intervence*, I. vyd.Praha: Portál 2002. 543s. ISBN 80-7178-696-9

VODIČKOVÁ, Karolína, VRTÍLKOVÁ, Kateřina, KAVALÍR, Aleš: *Katalog programů primární prevence pro Plzeň a okolí. Člověk v tísní o.p.s., Plzeň, 2008*

VYBÍRAL, Zbyněk. *Psychologie lidské komunikace*. I.vyd. Praha: Portál, 2000. 264 s. ISBN 80-7178-291-2.

VYKOPALOVÁ, Hana. *Sociální klima školní třídy a možnosti jejího ovlivňování*. I.vyd. Olomouc, 1992. 58 s. 391 A 27558.

Další studijní materiály

2005/72 Sb. Vyhláška o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních [online]. Přístup z: <http://www.atre.cz/zakony/page0131.htm>

BRAUN, Richard. *Zásady práce se třídou* [online]. 2011.

Metodický pokyn k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školních zařízeních [online]. Přístup z: <http://www.msmt.cz/socialni-programy/dokumenty-13>)

Vnitřní materiály PPP Domažlice

Výroční zpráva za školní rok 2007- 2008 (PPP- Plzeň)

Web- www.kapezet.cz

Web- www.diagnostikaskol.cz

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Sociometrický dotazník B – 3

Příloha č. 2 – Objednávka intervenčního programu

Příloha č. 3 – Souhlas zákonných zástupců

Příloha č. 4 – Pyramida

Dotazník B -3

Jméno : _____ Třída : _____ Datum : _____

1. Mezi mé přátele v naší třídě patří :

1. ....

2. ....

3. ....

2. Jako přitele (přítečkyni) bych si nevybral :

1. ....

2. ....

3. ....

3. Sám sebe hodnotím : a) jsem vždy v centru dění ve třídě
 b) občas se účastním a jsem obvykle o akcích ve třídě informován
 c) párkrát jsem se akci ve třídě účastnil, ale nebývám informován
 d) zdá se, že o mou účast třída příliš nestojí
 e) o dění ve třídě nejvím zájem

4. Odpověz na následující otázky ano - ne :

Ve třídě je nejméně jeden žák, který je nešťastný	ano ne
Ve třídě je někdo, komu ostatní občas ubližují	ano ne
Stává se, že se do školy těším	ano ne
Většinou se najde někdo, kdo mi pomůže s problémem	ano ne
Společné problémy řešíme většinou v klidu	ano ne

5. Zakroužkuj číslici, která vyjadřuje míru tvých pocitů ve třídě :

pocit bezpečí	1 2 3 4 5 6 7	pocit ohrožení
pocit přátelství	1 2 3 4 5 6 7	pocit nepřátelství
atmosféra spolupráce	1 2 3 4 5 6 7	atmosféra lhostejnosti
pocit důvěry	1 2 3 4 5 6 7	pocit nedůvěry
tolerance	1 2 3 4 5 6 7	netolerance

6. Najdi někoho ze spolužáků, který je :

spravedlivý :	protivný :
spolehlivý :	nespravedlivý :
zábavný :	nevděčný :
vždy v centru dění :	nespolehlivý :
se všemi zadobře :	osamocенý :

Děkujeme za spolupráci!

Příloha č. 2 – Objednávka intervenčního programu

Pedagogicko psychologická poradna Plzeň, Částkova 78, Plzeň 326 00
tel : 377 468 124, email : pepor@pilsedu.cz, web : www.pepor.pilsedu.cz

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

PLZEŇSKÝ KRAJ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

OBJEDNÁVKA INTERVENČNÍHO PROGRAMU	
Škola	
Třída :	Třídní učitel
	Přítomný učitel
Téma programu	GEOMETRIE 7. ročník
Datum a hodina konání	17. 11. 2016 - 5 + 6. VYUŽÍVÁNÍ KRYVIA (MST - P. 20)
Celkový počet žáků	22
Počet žáků s SPUCH a sociálně znevýhodněných	4
Popište problém a vše co s ním souvisí	Učitel doma měl problém s tím, jak využít kryvii, náčrt, povaha, z toho všeho důležité, nějaké věci měly být, nějaké
Jaké postupy řešení jste doposud realizovali?	Obnova, když děláme 5 - 6 ročník něco podobného, ale s novými věcmi k tomu všemu nějaké věci
Kdo se do procesu řešení zapojil a jak? (zaměstnanci školy/jiní pracovníci)?	Třída učitel, z toho je učitel, učitel, nějaká představa
Specifikujte aktuální situaci ve třídě.	Některé, nějaké pracovních nějaké problémy, nějaké věci, nějaké věci
Specifikace zakázky, co očekáváte od vstupu našeho zaměstnance do vaší školy a třídy?	Učitel, nějaké věci, nějaké věci, nějaké věci, nějaké věci, nějaké věci, nějaké věci

KPZ - Komplexní zajištění primárních a intervenčních aktivit

Koordinátoři projektu : Bc. Lukáš Eisenvort, Mgr. Věra Číková
tel : 377 418 612, L.Eisenvort mobil : 733 745 851, V.Číková mobil : 733 745 850
email : eisenvort@kapezet.cz, cikova@kapezet.cz
Manažer projektu : Naděžda Koptová
email : koptova@kapezet.cz, mobil : 733 745 852
web : www.kapezet.cz

KOMPLEXNÍ ZAJIŠTĚNÍ
PRIMÁRNĚ PREVENTIVNÍCH
A INTERVENČNÍCH AKTIVIT
NA MŠ, ZŠ, SŠ

Pedagogicko psychologická poradna Plzeň

Pracoviště **Domažlice, Pivovarská 323, telefon 379 724 276**

Souhlas zákonných zástupců*

s poskytnutím poradenské služby : „Rozvoj kolektivů a zlepšení kamarádských vztahů ve třídě“

v rozsahu : zjištění mezilidských vztahů a jejich náprava

v trvání: 1 měsíc až 6 měsíců (1 - 10 setkání)

cílem je : zlepšení vztahů ve třídě

Postup : 1. konzultace, 2. vyplnění dotazníků, 3. vyhodnocení dotazníků, 4. další práce se třídou i jednotlivci hravou formou se zaměřením na vzájemné poznávání spolužáků a zlepšení vztahů ve třídě, 5. rodiče si mohou vyžádat výsledky, které se týkají jejich dítěte. Setkání lze domluvit.

Při prvním setkání se třídou bude použit Dotazník B-3 PhDr. Richarda Brauna. Jedná se o osvědčenou metodu zaměřenou na diagnostiku vztahů a interakcí mezi žáky, jejíž výsledky budou sloužit pro další práci se třídou, kterou Vaše dcera/Váš syn navštěvuje. Důležité proto je, aby se vyplňování dotazníku účastnil co největší počet žáků třídy.

Program realizuje Jana Hendrichová – metodička primární prevence Pedagogicko psychologické poradny v Domažlicích. Zadané údaje budou opatřeny tak, aby k nim neměl nikdo nepovolaný přístup. Nakládáno s nimi bude jako s citlivými údaji v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů ve znění pozdějších předpisů.

Pro bližší informace je možné kontaktovat metodičku prevence realizující program Janu Hendrichovou, tel. 733 745 848.

Rizika a nevýhody poskytované služby: rodiče se mohou o svém dítěti dozvědět i nepříznivé informace.

Prospěch, který lze očekávat: zlepšování vztahů i sociálního klimatu ve třídě.

Možné následky při neposkytnutí poradenské služby: nevyřešení vztahů mezi dětmi ve třídě, v některých případech může dojít k prohlubování negativních vztahů a vlivů.

Jméno žáka, studenta .....

S poskytnutím poradenské služby pro školní rok 2010/2011 :   souhlasím   nesouhlasím

Podpis zákonných zástupců nezletilého žáka .....

*v souladu s vyhláškou MŠMT č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních

Příloha č. 4 – Pyramida

